

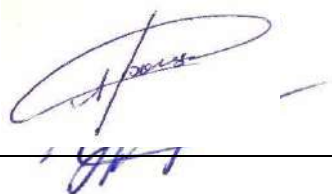
**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ**

Стратегія розвитку Ічнянської міської
територіальної громади на період до 2027 року (з
перспективою продовження до 2034 року)

Ічнянська міська рада

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ**
Стратегія розвитку Ічнянської міської територіальної громади
на період до 2027 року
(з перспективою продовження до 2034 року)

Виконавці:

К.Є.-Г.Н., доцент, магістр з екології,
голова ГО «Зелена мережа».
Євгенія ПРОШУК
+380664591914
+380664848350

д.е.н, професор, голова ГО
«Платформа розвитку громад»
Вікторія МЕДВІДЬ
+380500476787

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	5
1.1. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії	5
1.2. Узгодженість Стратегії розвитку з програмними та стратегічними документами	7
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО	14
2.1. Біорізноманіття (у т. ч. флора і фауна)	14
2.2. Ґрунти	15
2.3. Надра	17
2.4. Клімат	18
2.5. Атмосферне повітря	21
2.6. Водні ресурси	22
2.7. Ландшафт	23
2.8. Природно-заповідний фонд	24
2.9. Безпека та здоров'я населення	26
2.10. Матеріальні активи	28
2.11. Об'єкти культурної спадщини	29
2.12. Управління відходами	29
2.13. Взаємодія факторів, що формують екологічний стан громади	30
2.14. Прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено	31
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)	34
РОЗДІЛ 4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)	42
РОЗДІЛ 5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА	45

МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	
РОЗДІЛ 6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ	54
РОЗДІЛ 7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	60
РОЗДІЛ 8. ОБґРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)	63
РОЗДІЛ 9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	66
Резюме нетехнічного характеру	70
Список використаних джерел	72

РОЗДІЛ 1

ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

1.1. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії

Об'єктом стратегічної екологічної оцінки є документ державного планування – *Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)*. Стратегічні цілі безпосередньо виникають з бачення та визначають напрямки розвитку громади, які вказані в баченні; в той самий час вони дозволяють зберегти чіткий поділ Стратегії, згрупувати операційні цілі. Їх реалізація в прийнятій часовій перспективі (в даному документі – до 2027 року) повинна призвести до досягнення відповідного стану розвитку громади, окресленого в її баченні.

Для забезпечення втілення у життя стратегічного бачення розвитку Ічнянської територіальної громади розробниками стратегії окреслено стратегічні та оперативні цілі, завдання та потенційні сфери реалізації проєктів.

Стратегічне бачення розвитку Ічнянської територіальної громади досягатиметься шляхом реалізації трьох стратегічних цілей:

Стратегічна ціль 1. Економічно розвинена та комфортна для життя громада.

Стратегічна ціль 2. Громада безпеки, здоров'я, освіти та соціального благополуччя.

Стратегічна ціль 3. Громада традицій, туризму та екології.

Обрані стратегічні цілі будуть реалізовані через систему оперативних цілей та завдань. Їх реалізація передбачає конкретизацію оперативних цілей та завдань як для соціально-економічної системи громади в цілому, так і для окремих населених пунктів громади зокрема (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1: ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНА ТА КОМФОРТНА ДЛЯ ЖИТТЯ ГРОМАДА	
Оперативна ціль	Завдання
Оперативна ціль 1.1. Підтримка малого та середнього бізнесу, агросектору та промисловості, підвищення інвестиційної привабливості громади	Завдання 1.1.1. Створення сприятливих умов для розвитку МСБ в громаді (в т.ч. стимулювання жіночого та молодіжного підприємництва)
	Завдання 1.1.2. Розробка інвестиційного паспорту громади
	Завдання 1.1.3. Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги.
Оперативна ціль 1.2. Розвиток транспортної	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

інфраструктури, модернізація систем водопостачання, водовідведення та впровадження сучасних цифрових технологій зв'язку.	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади.
	Завдання 1.2.3. Впровадження інформаційних технологій в життя громади (діджиталізація громади)
	Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді.
	Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств.
Оперативна ціль 1.3. Забезпечення комплексного відновлення, просторового планування та сталого розвитку територій громади	Завдання 1.3.1. Оновлення містобудівної та планувальної документації
	Завдання 1.3.2. Відновлення житлового фонду
	Завдання 1.3.3. Відновлення та модернізація критичної та соціальної інфраструктури з елементами безбар'єрності
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2: ГРОМАДА БЕЗПЕКИ, ЗДОРОВ'Я, ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ.	
Оперативна ціль 2.1. Покращення доступу до якісних медичних послуг та оновлення матеріально-технічної бази медичних закладів	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я.
	Завдання 2.1.2. Розробити програму підтримки медиків
Оперативна ціль 2.2. Забезпечення якісної освіти, створення умов для розвитку молоді та спорту.	Завдання 2.2.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних/поточних ремонтів в закладах освіти.
	Завдання 2.2.2. Підтримка молодіжних ініціатив та створення молодіжної ради.
	Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді.
	Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО.
Оперативна ціль 2.3. Соціальний захист населення, підтримка вразливих категорій та сприяння інтеграції ВПО та ветеранів.	Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих.
	Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів.
Оперативна ціль 2.4. Створення безпекових умов для мешканців громади.	Завдання 2.4.1. Підвищена безпека для громадян.
	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту
	Завдання 2.4.3. Розбудова та покращення мережі укриттів громади
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3: ГРОМАДА ТРАДИЦІЙ, ТУРИЗМУ ТА ЕКОЛОГІЇ	
Оперативна ціль 3.1. Збереження історико-культурної спадщини,	Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

розвиток туризму та підтримка культурних ініціатив	Завдання 3.1.2. Модернізація закладів культури й об'єктів культурної спадщини, включно з покращенням їх матеріально-технічного забезпечення.
Оперативна ціль 3.2. Розвиток альтернативної енергетики та вдосконалення системи поводження з відходами.	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.
	Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.
	Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.

Стратегія розвитку Ічнянської міської територіальної громади визначає три стратегічні цілі, що спрямовані на забезпечення економічного зростання, підвищення якості життя населення, збереження культурної спадщини та природного середовища. Кожна стратегічна ціль деталізується через систему оперативних цілей, що забезпечує логічну ієрархію та послідовність у плануванні розвитку громади.

Важливо, що цілі та завдання охоплюють усі ключові сфери життєдіяльності громади – економічну, соціальну, інфраструктурну, екологічну та культурну. Такий підхід дозволяє забезпечити комплексний розвиток території та підвищити стійкість громади до сучасних викликів, зокрема економічних, соціальних та екологічних.

З огляду на зазначене, система стратегічних і оперативних цілей відповідає вимогам довгострокового планування та створює передумови для інтеграції екологічних аспектів у процес реалізації Стратегії.

1.2. Узгодженість Стратегії розвитку з програмними та стратегічними документами

Окрім того, що місцеве самоврядування громади є самостійним органом і діє автономно в сфері стратегічного планування, положення Стратегії розвитку громади мають узгоджуватися з положеннями стратегічних документів вищого рівня – обласного та національного. Це особливо важливо у тих випадках, коли цілі та завдання цих документів безпосередньо стосуються території громади.

У цьому розділі показано, як стратегічні та операційні цілі розвитку громади відповідають основним напрямкам розвитку, визначеним у Стратегіях області та держави.

Дана Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. При розробці Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Стратегічні напрямки розвитку Ічнянської міської територіальної громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Регіональної стратегії розвитку Чернігівської області на період до 2027 року.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Реалізація Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року сприятиме виконанню державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Регіональної стратегії розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з Стратегією сталого розвитку Чернігівської області

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади	Стратегічні цілі Стратегії сталого розвитку Чернігівської області				
	1. Чернігівщина – безпечний регіон	2. Комплексна відбудова інфраструктури	3. Відновлення бізнесу і розбудова нової економіки регіону	4. Збереження і розвиток людського потенціалу	5. Розвиток ефективного багаторівневого врядування з врахуванням процедур та кращих практик ЄС
1. Економічно розвинена та комфортна для життя громада	+	+	++		++
2. Громада безпеки, здоров'я, освіти та соціального благополуччя	++	+		++	
3. Громада традицій, туризму та екології	+		+	+	

++ – сильний зв'язок

+ – опосередкований зв'язок

Аналіз узгодженості оперативних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з положеннями Стратегії сталого розвитку Чернігівської області дозволяє оцінити рівень інтеграції місцевих пріоритетів у регіональну систему стратегічного планування. Такий підхід забезпечує відповідність цілей громади загальнообласним завданням, сприяє уникненню дублювання заходів та формує синергію у реалізації соціально-економічних і екологічних пріоритетів. Узгодженість стратегічних документів різних рівнів є важливою умовою ефективного використання ресурсів та досягнення цілей сталого розвитку на території області (табл.1.3).

Таблиця 1.3.

Узгодженість оперативних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з Стратегією сталого розвитку Чернігівської області

Оперативні цілі Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади	Оперативні цілі Стратегії сталого розвитку Чернігівської області																				
	1.1. Створення безпечових умов для повсякденної життєдіяльності громадян	1.2. Підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій	1.3. Енергетична безпека	1.4. Інформаційна і кібербезпека	1.5. Екологічна безпека, адаптація до зміни клімату	2.1. Оцінка руйнувань та пошкоджень об'єктів інфраструктури	2.2. Відбудова та стабільне функціонування соціальної, критичної інфраструктури, систем життєзабезпечення, житла	2.3. Відновлення та розвиток дорожньої транспортної інфраструктури, зв'язку	2.4. Комплексна відбудова територіальних громад	3.1. Відновлення та розвиток бізнесу. Створення умов для підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників	3.2. Стимулювання економічної активності та розвиток сфер смартспеціалізації регіону	3.3. Відновлення та сталий розвиток агропромислового комплексу	3.4. Сучасний туристичний простір	3.5. Забезпечення продуктивної та вільно обраної зайнятості громадян	4.1. Сучасний освітній простір	4.2. Підвищення якості, доступності медичних послуг та покращання ментального і фізичного здоров'я населення	4.3. Якісні соціальні послуги, нова ветеранська політика	4.4. Культурний і духовний розвиток та формування національної ідентичності	5.1. Підвищення інституційної спроможності громад з урахуванням кращих практик ЄС	5.2. Цифрова трансформація громад і регіону	5.3. Розвиток громадянського суспільства
1.1. Підтримка малого та середнього бізнесу, агросектору та промисловості, підвищення інвестиційної привабливості громади		+						+	++	++	++		++						++		
1.2. Покращення транспортної інфраструктури, модернізація систем		+		+		++	++	+												++	

Таблиця 1.4. відображає узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з положеннями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Такий аналіз дозволяє простежити відповідність місцевих пріоритетів державній політиці регіонального розвитку, визначити точки дотику та потенційні напрями взаємодії. Забезпечення узгодженості стратегічних документів різних рівнів сприяє комплексному підходу до соціально-економічного розвитку, ефективному використанню ресурсів та досягненню цілей сталого розвитку в масштабах як громади, так і країни загалом.

Таблиця 1.4

Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з Державною стратегією регіонального розвитку

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади	Стратегічні цілі Державної стратегії регіонального розвитку		
	1.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	2.Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	3.Розбудова ефективного багаторівневого врядування
1. Економічно розвинена та комфортна для життя громада		++	++
2. Громада безпеки, здоров'я, освіти та соціального благополуччя	++	+	+
3. Громада традицій, туризму та екології	++	+	

++ – сильний зв'язок

+ – опосередкований зв'язок

Таблиця 1.5. демонструє узгодженість оперативних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з напрямками та завданнями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Проведене співставлення дає змогу оцінити, наскільки конкретні кроки, визначені на місцевому рівні, корелюють із державними пріоритетами соціально-економічного та просторового розвитку. Такий підхід забезпечує взаємодоповнюваність стратегічних документів, сприяє комплексній реалізації завдань державної регіональної політики та підвищує ефективність використання ресурсів громади у контексті загальнонаціональних цілей сталого розвитку.

Таблиця 1.5.

Узгодженість оперативних цілей Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади з Державною стратегією регіонального розвитку

Оперативні цілі Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади	Оперативні цілі Державної стратегії регіонального розвитку області							
	1.1. Забезпечення інтегровано го розвитку територій з урахування м інтересів майбутніх поколінь	1.2. Задоволен ня потреби населення у якісних адміністрат ивних і публічних послугах	1.3. Соціальни й захист ветеранів війни та їх сімей, внутрішн ьо переміще них осіб та інших вразливих груп населення	2.1. Інфраструк тура, стійка до безпекових, соціальних та економічни х викликів	2.2. Сильна, спроможна та конкуренто спроможна регіональна економіка	3.1. Розвиток інституці йної спромож ності органів публічної влади з урахуван ня кращих практик ЄС	3.2. Розвиток різних форм співробітн ицтва та ефективне управління публічним и інвестиція ми	
1.1. Підтримка малого та середнього бізнесу, агросектору та промисловості, підвищення інвестиційної привабливості громади						++	+	++
1.2. Покращення транспортної інфраструктури, модернізація систем водопостачання, водовідведення та впровадження сучасних цифрових технологій зв'язку		+		++				
1.3. Забезпечення комплексного відновлення, просторового планування та сталого розвитку територій громади	++			++			+	
2.1. Покращення доступу до якісних медичних послуг та оновлення матеріально-технічної бази медичних закладів		++						
2.2. Забезпечення якісної освіти, створення умов для розвитку молоді та спорту		++						
2.3. Соціальний захист населення, підтримка вразливих категорій та сприяння інтеграції ВПО та ветеранів		+	++					
2.4. Створення безпекових умов для мешканців громади				++				
3.1. Збереження історико-культурної спадщини, розвиток туризму та підтримка культурних ініціатив	+	++				++		
3.2. Розвиток альтернативної енергетики та вдосконалення системи поводження з відходами	+			++				

++ – сильний зв'язок

+ – опосередкований зв'язок

Порівняння показало, що стратегічні цілі громади цілком корелюють із пріоритетами обласної стратегії. Це свідчить про правильність визначення напрямів розвитку та їх інтегрованість у регіональну систему стратегічного планування. Водночас окремі питання щодо просторового планування та розвитку відновлюваної енергетики потребують більшої деталізації у завданнях громади.

Більшість оперативних цілей громади мають прямі відповідники у регіональній стратегії, зокрема у сферах економічного зростання, розвитку людського капіталу, туризму та охорони довкілля. Це створює передумови для синергії дій та координації ресурсів. Водночас окремі екологічні завдання у стратегії громади подані на загальному рівні й потребують конкретизації для ефективного відображення у регіональних програмах.

Стратегічні цілі громади загалом відповідають цілям державної стратегії: підвищення конкурентоспроможності економіки, покращення якості життя населення, забезпечення екологічної безпеки. Це свідчить про високий рівень інтеграції локальних пріоритетів у державну політику. Разом з тим відсутність у Стратегії громади окремих положень, що стосуються міжрегіонального співробітництва та транскордонної співпраці, знижує потенціал її узгодженості з національними цілями.

Порівняння оперативних цілей підтвердило їх значну відповідність завданням державної стратегії, особливо у напрямках розвитку освіти, охорони здоров'я, підтримки бізнесу, туризму та екологічної безпеки. Це дозволяє забезпечити доступ громади до державних програм і ресурсів. Проте частина завдань щодо енергоефективності та управління відходами потребує більшої конкретизації для узгодження з пріоритетними державними індикаторами.

Загалом, Стратегія розвитку Ічнянської громади створює належне підґрунтя для досягнення регіональних і державних пріоритетів, а її реалізація сприятиме сталому економічному зростанню, підвищенню добробуту населення та збереженню природного середовища.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Аналіз поточного стану довкілля та здоров'я населення на території Ічнянської міської територіальної громади є ключовим елементом стратегічної екологічної оцінки. Він дозволяє оцінити рівень антропогенного навантаження, виявити екологічні ризики та визначити напрями, у яких реалізація Стратегії розвитку може мати позитивний або негативний вплив.

У цьому розділі представлено характеристику основних компонентів навколишнього природного середовища (біорізноманіття, ґрунти, надра, клімат, атмосферне повітря, водні ресурси, ландшафт, природно-заповідний фонд), а також розглянуто аспекти, що стосуються безпеки та здоров'я населення, управління відходами, збереження матеріальних активів та об'єктів культурної спадщини.

Окрему увагу приділено взаємодії факторів, які формують екологічний стан громади, та прогнозним змінам, що можуть відбутися у випадку, якщо документ державного планування не буде затверджено.

Основними джерелами інформації для даного аналізу є:

- Стратегія розвитку Ічнянської міської територіальної громади до 2027 року;
- офіційні статистичні дані та матеріали Державної служби статистики України;
- регіональні та місцеві екологічні паспорти та звіти про стан довкілля Чернігівської області;
- відкриті дані Державного агентства лісових ресурсів України, Держгеонадра та інших державних органів;
- наукові публікації та аналітичні матеріали з питань екології та охорони довкілля.

Такий підхід забезпечує комплексність оцінки та дозволяє визначити не лише існуючий стан природного середовища, але й перспективні виклики та ризики у контексті реалізації або нереалізації Стратегії розвитку.

2.1. Біорізноманіття (у т. ч. флора і фауна)

Біорізноманіття Ічнянської міської територіальної громади визначається поєднанням лісових масивів, агроландшафтів, лучних і водно-болотних екосистем. Найбільшу природоохоронну цінність становить Ічнянський національний природний парк, який є осередком збереження флори й фауни Лівобережного Лісостепу України. Саме його екосистеми формують основу природного різноманіття громади.

Ічнянська громада розташована в південно-східній лісостеповій зоні Чернігівської області. Територія громади в геоморфологічному відношенні

відноситься до Дніпровської стародавньої лісової тераси і корінного лісового плато.

На території Ічнянської громади знаходяться 10 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 11068,7 га, вкритих лісами: національний природний парк загальнодержавного значення «Ічнянський», лісовий заказник «Городище», лісовий заказник «Діброва-2», лісовий заказник «Кути», лісовий заказник «Луги», лісовий заказник «Софіївка-Романівщина», ботанічний заказник «Великий ліс», ботанічна пам'ятка природи «Іржавецькі багаторічні меморіальні насадження», заповідне урочище «Софіївка», лісовий заказник «Бойковщина».

Флора громади представлена різними типами лісів та луків, у яких поширені сосна звичайна, дуб звичайний, береза повисла, клен гостролистий, липа серцелиста та граб звичайний. У межах Ічнянського національного природного парку зафіксовано понад 220 видів судинних рослин, серед яких низка рідкісних і охоронюваних. До Червоної книги України занесені пальчатокорінник м'ясочервоний, пальчатокорінник травневий, коручка морозниковидна, лілія лісова та інші види. Крім того, на території громади поширені рідкісні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України, зокрема формації глечиків жовтих, латаття білого і сніжно-білого, водяного горіха плаваючого та сальвінії плаваючої.

Фауна громади також має значне різноманіття. У межах Ічнянського національного природного парку зареєстровано 149 видів хребетних тварин, з яких 24 занесені до Червоної книги України. Тут зустрічаються 25 видів риб, 9 видів земноводних, 3 види плазунів, 93 види птахів і 19 видів ссавців. Серед охоронюваних видів тварин – горностай, борсук, видра річкова, вовк, лелека чорний, журавель сірий та ін.. Також поширені види, що формують загальний фауністичний комплекс: заєць-русак, бобер, куниця, лисиця.

Важливо зазначити, що флора й фауна Ічнянської громади мають міжнародне значення. Частина видів охороняється не лише національними червоними списками, але й міжнародними угодами, зокрема Бернською конвенцією. Це свідчить про необхідність врахування екологічних обмежень та розробки природоохоронних заходів у процесі реалізації стратегії розвитку.

Отже, біорізноманіття Ічнянської громади має високу екологічну цінність та репрезентує широкий спектр охоронюваних видів флори і фауни. Ічнянський національний природний парк відіграє ключову роль у збереженні природних комплексів і формуванні екологічного каркасу регіону. Збереження рідкісних видів і угруповань, відновлення деградованих екосистем та належне дотримання природоохоронного режиму є важливими завданнями для забезпечення сталого розвитку громади.

2.2. Ґрунти

Ґрунтовий покрив Ічнянської міської територіальної громади сформувався в умовах Лівобережного Лісостепу України, що зумовлює його значну різноманітність та високу природну продуктивність. Основними

грунтоутворюючими породами є лесоподібні суглинки, піщані та супіщані відклади, а також алювіальні ґрунти заплав річок. Завдяки цьому в структурі земель громади домінують родючі чорноземи, які визначають аграрну спеціалізацію території.

До основних типів ґрунтів громади відносяться: дерново-підзолисті ґрунти, сірі лісові та дернові ґрунти, темно-сірі ґрунти та чорноземи опідзолені, чорноземи типові, лучно-чорноземні та лучні ґрунти (середній бал бонітету ґрунтів по громаді – 48). Північно-західна територія громади розділена ярами і балками. Південно-східна територія – система понижених водорозділів між річками Остер, Удай та їх притоками з вираженими формами мікрорельєфа у вигляді пагорбів та улоговин.

Найбільш поширеними є чорноземи типові та опідзолені, що використовуються під основні сільськогосподарські культури. На ділянках, вкритих лісами, зустрічаються сірі та темно-сірі лісові ґрунти, у складі яких домінують гумусовані горизонти з високою біологічною активністю. На піщаних і супіщаних терасах річок поширені дерново-підзолисті ґрунти, які відзначаються меншою родючістю та частіше виконують захисні функції у складі лісових масивів. У заплавах зниженнях рельєфу сформувалися алювіальні та торфово-болотні ґрунти, що використовуються як сіножаті та пасовища або зберігають природний стан.

Попри високу природну цінність, ґрунтовий покрив громади зазнає значного антропогенного навантаження. Високий рівень розораності земель призводить до поширення ерозійних процесів, особливо на схилах і відкритих ділянках. Інтенсивне землеробство без належного дотримання сівозмін спричиняє поступове зниження вмісту гумусу та деградацію структури ґрунтів. На окремих територіях спостерігається локальне засолення і підтоплення, що пов'язано з гідрологічними умовами та зміною природного водного режиму.

Додатковою загрозою є забруднення ґрунтів агрохімікатами, відходами тваринництва та побутовими відходами у межах населених пунктів. Це може негативно впливати не лише на продуктивність земель, але й на стан підземних та поверхневих вод, а також на здоров'я населення.

Ґрунти громади виконують важливі екологічні функції: вони є основою аграрного виробництва, підтримують біорізноманіття, регулюють водний баланс та беруть участь у глобальному кругообігу поживних речовин і вуглецю. Тому їх збереження є стратегічно важливим завданням.

Враховуючи, що 15,7 % галузевої структури економіки громади становить сільськогосподарське виробництво, переважно рослинництво, ґрунтовий покрив Ічнянської громади є базовим ресурсом її розвитку. Завдяки високій природній родючості чорноземів територія активно використовується для вирощування зернових та технічних культур. Однак інтенсивне землеробство супроводжується ризиками деградації ґрунтів. Найбільш поширеними проблемами є ерозія, зниження вмісту гумусу, локальне забруднення агрохімікатами та погіршення структури ґрунтів.

Для збереження екологічних функцій та забезпечення сталого землекористування необхідним є впровадження ґрунтозахисних технологій (мінімальний та нульовий обробіток ґрунту, сидеральні культури, протиерозійні заходи), заліснення деградованих ділянок, а також розвиток екологічно орієнтованого та органічного землеробства. Це дозволить підтримати продуктивність аграрних угідь та знизити антропогенне навантаження на довкілля.

Для опису характеристик ґрунтів громади у звіті також використовувалися регіональні джерела: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області області та Екологічний паспорт Чернігівської області.

За даними регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області, ґрунти області характеризуються різноманітністю, що зумовлено природно-географічними особливостями території. У північній частині поширені дерново-підзолисті, сірі та світло-сірі опідзолені, а також торф'яно-болотні ґрунти, тоді як у південній частині області переважають чорноземи.

Агрохімічна паспортизація свідчить, що за вмістом гумусу найбільшу частку становлять ґрунти із середнім рівнем (30,9 %), тоді як 29,3 % мають низький рівень, а лише 9,2 % характеризуються високим вмістом гумусу. Середньозважений показник становить 2,71 %. За вмістом азоту 93,3 % ґрунтів мають дуже низький і низький рівень забезпеченості, тоді як лише 0,8 % – підвищений. За вмістом рухомих сполук фосфору 49,4 % ґрунтів віднесено до середнього рівня, 35,4 % – до підвищеного, середньозважений показник становить 108,6 мг/кг. Забезпеченість калієм також переважно на середньому та підвищеному рівнях.

Серед основних чинників деградації ґрунтів у регіоні виділяються високий рівень розораності земель, ерозійні процеси, порушення сівозмін, а також надмірне використання мінеральних добрив і пестицидів. Для підтримання родючості у 2023 році застосовувались органічні добрива (575,3 тис. т), мінеральні добрива (246,7 тис. т), а також проводилось вапнування кислих ґрунтів на площі 3,0 тис. га.

2.3. Надра

Надра Ічнянської міської територіальної громади мають значний природно-ресурсний потенціал і представлені корисними копалинами як паливно-енергетичного, так і будівельного значення. Згідно зі Стратегією розвитку громади, на території зафіксовані запаси нафти, газу, торфу, бішофіту, глини та піску, а також використовується деревина як важливий природний ресурс.

Особливу цінність становить родовище бішофіту, яке входить до четвірки найбільших у світі. Цей мінерал має широке практичне застосування: у медицині, як складова лікувально-профілактичних препаратів; у будівництві – як домішка для підвищення міцності матеріалів; у дорожньому господарстві – як

протиожеледний реагент. Наявність такого ресурсу підкреслює унікальність мінеральної бази Ічнянської громади.

Також на території громади поширені родовища глин і пісків, які використовуються у будівельній галузі та для виробництва цегли. Торф має значення як місцевий енергетичний ресурс і може застосовуватися в сільському господарстві як добриво та ґрунтополіпшувач. Запаси нафти і газу свідчать про перспективність території в контексті енергетичної безпеки, хоча їхнє промислове використання на локальному рівні обмежене.

У доступних матеріалах Стратегії відсутня деталізована інформація щодо запасів і обсягів видобутку зазначених корисних копалин. Це створює потребу у подальших геологічних дослідженнях і моніторингу стану мінерально-сировинної бази громади.

Крім того, використання надр громади має супроводжуватися екологічними обмеженнями. Розробка торфовищ може призводити до деградації земель і зміни гідрологічного режиму. Видобуток піску та глини створює ризики формування техногенних ландшафтів і забруднення поверхневих вод. Особливої уваги потребує питання рекультивації земель після завершення видобутку та контроль за дотриманням природоохоронного законодавства.

Надра Ічнянської громади мають вагомим стратегічне значення завдяки унікальному родовищу бішофіту та наявності інших видів корисних копалин. Їх раціональне використання може стати основою для розвитку місцевої економіки, проте потребує комплексного екологічного підходу та впровадження відновлювальних заходів для мінімізації негативного впливу на довкілля.

2.4. Клімат

За даними екологічного паспорту та регіональної доповіді про стан довкілля Чернігівської області, клімат регіону є помірно-континентальним, м'яким та достатньо вологим. Зима зазвичай малосніжна, у більшості років стійка та порівняно тепла, літо тепле й помірно вологе.

Середньорічна температура повітря за багаторічний період становить +6...+8 °С. Найхолодніший місяць року – січень із середньою температурою – 6...–7 °С, найтепліший – липень з температурою +19...+20 °С. Абсолютний максимум температури (+41,4 °С) було зафіксовано у серпні 2010 року, абсолютний мінімум (–40,2 °С) – у січні 1987 року.

Тривалість періоду з середньодобовою температурою нижче 0 °С у середньому становить 104–119 днів, а вище 0 °С – 246–261 день. Стійкий сніговий покрив формується наприкінці листопада – на початку грудня, середня висота якого коливається у межах 8–16 см. Річна кількість опадів становить у середньому 594–676 мм, причому більша їх частина припадає на літній період.

За останні десятиріччя спостерігається тенденція до підвищення середньорічної температури, головним чином за рахунок зимових місяців. Це є свідченням проявів глобальної зміни клімату на території регіону, що може посилювати кліматичні ризики, пов'язані з посухами, сильними зливами та іншими екстремальними погодними явищами

Для оцінки вологості території Ічнянської громади було використано нормалізований індекс вологозабезпечення рослинності (NDMI – Normalized Difference Moisture Index). Для обробки було використано супутникові зображення програми Copernicus вебпортал Copernicus Open Access Hub, що надає відкриті дані з високою просторовою та сезонною роздільністю. NDMI дозволяє визначити рівень вологозапасів у рослинності та ґрунті, де значення вище 0,2 вказують на добрий гідрологічний стан, а значення нижче 0 – на водний стрес. Обробка даних і візуалізація результатів здійснювалися у ГІС-середовищі з використанням публічно доступних інструментів. Зокрема було проаналізовано індекс вологості за чотирма сезонами року:

- зима станом на 25.02.2025 р.;
- весна станом на 20.04.2025 р.;
- літо станом на 29.07.2025 р.;
- осінь станом на 27.09.2025 р.;

Результати представлені на малюнку 2.1–2.4.

Для оцінки сезонної динаміки вологості земельних угідь громади було використано супутникові дані Sentinel-2 та індекс NDMI (нормалізований індекс різниці вологості). NDMI є показником вмісту вологи в рослинності та ґрунті. Значення індексу менше -0,2 свідчить про наявність водного стресу (посухи), тоді як значення понад 0,2 вказує на достатній рівень вологості або її надлишок.

На основі супутникових даних за 2025 рік встановлено, що кліматичні умови Ічнянської громади супроводжуються суттєвими сезонними коливаннями вологозабезпечення. Аналіз NDMI (Normalized Difference Moisture Index) за чотири сезони показав виражену варіацію показників залежно від пори року.

У зимовий період NDMI суттєво підвищувався, що відображає наявність значних запасів вологи у ґрунті та сніговому покриві. Проте вже у квітні індекс вологості різко знижувався до негативних значень (близько $-0,2...0$), що є індикатором водного стресу. Це свідчить про несприятливі умови для відновлення рослинного покриву на початку вегетаційного періоду, а також про зростання ризику зниження врожайності сільськогосподарських культур.

У літній період спостерігалось переважання позитивних значень NDMI (вище 0), що свідчить про достатнє насичення ґрунту вологою завдяки літнім зливам. Восени ситуація погіршувалася: значення індексу в межах громади було нерівномірним, що пояснюється особливостями рельєфу та просторовою неоднорідністю розподілу опадів.

Тривалий водний дефіцит у весняний період підвищує вразливість природних екосистем та агроландшафтів громади до кліматичних змін. У довгостроковій перспективі громада потребує впровадження адаптаційних заходів у сфері водозбереження та екологічного менеджменту. До пріоритетних напрямів можна віднести: оптимізацію сівозмін із включенням культур, стійких до посухи; розширення площ полезахисних і водоохоронних лісових смуг; модернізацію системи моніторингу вологості ґрунтів; впровадження технологій збереження вологи в агровиробництві. Це дозволить мінімізувати негативні наслідки водного дефіциту та підвищити кліматичну стійкість громади.

Рис. 2.3. Ічнянська міська територіальна громада - зима (Супутниковий знімок Sentinel-2 з NDMI (B8A та B11) 25.02.2025)

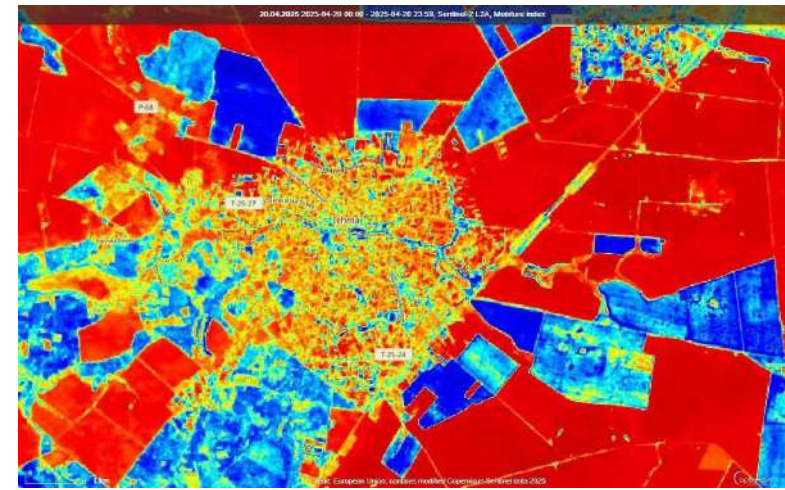

Рис. 2.4. Ічнянська міська територіальна громада - весна (Супутниковий знімок Sentinel-2 з NDMI (B8A та B11) 20.04.2025)

Рис. 2.1 Ічнянська міська територіальна громада - літо (Супутниковий знімок Sentinel-2 з NDMI (B8A та B11), 29.07.2025 р.)

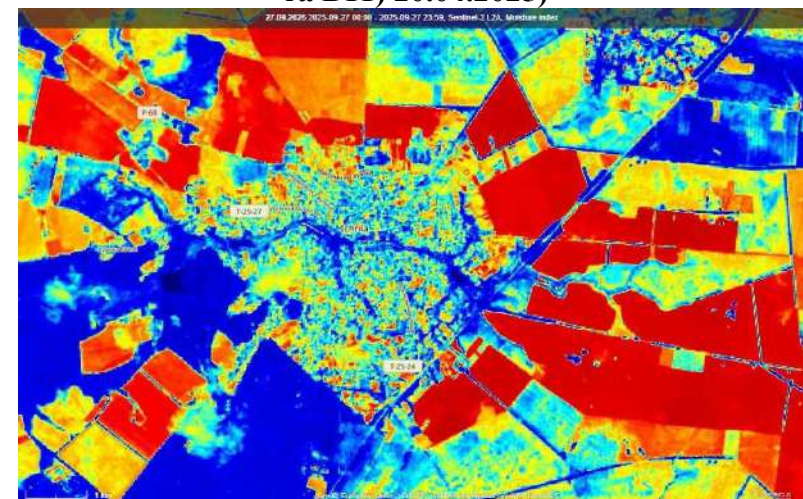

Рис. 2.2. Ічнянська міська територіальна громада - осінь (Супутниковий знімок Sentinel-2 з NDMI (B8A та B11), 27.09.2025 р.)

2.5. Атмосферне повітря

За даними регіональної доповіді про стан довкілля Чернігівської області, у 2023 році обсяг викидів від стаціонарних джерел становив 14,9 тис. т, що на 1 % менше, ніж у 2022 році. Зменшення пов'язане з призупиненням роботи частини підприємств через воєнні дії та руйнування виробничих потужностей. У розрахунку на одну особу це становило 15,5 кг, а на 1 км² – 467,3 кг.

Основними забруднювачами атмосферного повітря в області є підприємства сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства (56,6 % усіх викидів), переробна промисловість (13,1 %), виробництво та постачання електроенергії, газу і тепла (11,0 %), а також сфера поводження з відходами та водопостачання (9,5 %). Вагомий внесок у забруднення роблять також транспортні засоби, особливо автомобільний транспорт, який є джерелом канцерогенних сполук і дрібнодисперсного пилу.

Ситуацію у прикордонних районах, включно з Ічнянською громадою, додатково можуть ускладнювати пожежі на полях і в лісових масивах внаслідок обстрілів, які призводять до викидів значних обсягів продуктів горіння та забруднюючих речовин у повітря.

Моніторинг у м. Чернігові у 2023 році здійснювався на двох стаціонарних постах. В атмосферному повітрі визначали вміст завислих речовин, діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю та важких металів. Зафіксовані перевищення середньодобових концентрацій пилу та діоксиду азоту в окремі періоди року, що створює потенційні ризики для здоров'я населення.

Стан атмосферного повітря на території Ічнянської міської територіальної громади визначається поєднанням природних чинників та антропогенного навантаження. Основними джерелами забруднення виступають промислові підприємства та автотранспорт. За даними моніторингу, протягом останніх десяти років їхній внесок у загальний обсяг викидів розподілявся приблизно порівну – близько 50 % становили стаціонарні джерела, і 50 % – транспортні. Це свідчить про комплексний характер антропогенного впливу на атмосферне середовище.

У 2020 році якість атмосферного повітря на території громади оцінювалася як «слабко забруднене», що відповідає низькому рівню концентрацій основних шкідливих речовин і вказує на відносно сприятливий екологічний стан. Водночас ця характеристика не виключає локальних проблем у районах з інтенсивним рухом автотранспорту чи поблизу виробничих об'єктів.

Важливою подією, що вплинула на стан атмосферного повітря, стала надзвичайна ситуація на території шостого арсеналу Міністерства оборони України у жовтні 2018 року. Масштабні вибухи боєприпасів призвели до викиду в атмосферу великої кількості продуктів горіння та токсичних газів, що спричинило локальне погіршення якості повітря та створило загрозу для здоров'я населення. Цей випадок показав високий рівень вразливості громади до техногенних аварій та необхідність належного екологічного моніторингу.

Таким чином, стан атмосферного повітря в Ічнянській громаді загалом відповідає середньообласним тенденціям, проте відчутний вплив справляють

аграрна діяльність, транспорт, локальні джерела викидів та воєнні фактори. Це підвищує вразливість населення до хвороб органів дихання та серцево-судинної системи, що вимагає посилення моніторингу та впровадження природоохоронних заходів.

2.6. Водні ресурси

Басейнова належність території громади зумовлена розташуванням у системі понижених водорозділів між річками Остер та Удай і їхніми притоками, що формує місцеву гідромережу та умови водообміну на південно-східній частині території. Територія Ічнянської міської територіальної громади належить до басейну річки Удай (права притока Сули, басейн Дніпра). Річкова мережа представлена переважно малими водотоками, струмками та меліоративними каналами, що мають значення для місцевої гідрологічної системи та формування екологічного балансу території. У межах громади також розташовані ставки та штучні водойми, які використовуються для потреб сільського господарства, риборозведення та рекреації.

В адміністративних межах м. Ічня протікає мала річка Іченька, яка утворює мережу ставків і боліт та впадає в р. Удай (басейн Удай/Сула/Дніпро)

Важливим елементом водного фонду громади є мала річка Іченька, яка утворює мережу ставків і боліт та впадає в р. Удай (басейн Удай/Сула/Дніпро), яка виконує функції регуляції гідрологічного режиму, підтримання біорізноманіття та слугують середовищем існування для численних видів флори й фауни. Значна їх частина зосереджена в межах Ічнянського національного природного парку, що має статус об'єкта природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Якість водних ресурсів перебуває під впливом антропогенних факторів. Серед основних проблем відзначаються:

- надмірне використання води для зрошення та потреб сільського господарства;
- забруднення поверхневих вод стічними водами та агрохімікатами з полів;
- евтрофікація водойм унаслідок надходження органічних речовин;
- замулення малих річок та каналів, що знижує їх водоутримувальну здатність.

Додатковий негативний вплив справляють наслідки надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж та вибухів на складах боєприпасів (2018 р.), які могли призвести до потрапляння небезпечних речовин у ґрунті та поверхневі води.

Водні ресурси Ічнянської громади мають важливе екологічне та господарське значення, забезпечуючи потреби населення, аграрного виробництва та природних екосистем. Основними проблемами є забруднення поверхневих вод агрохімікатами, замулення річкових русел і евтрофікація водойм. Для забезпечення сталого використання водних ресурсів необхідно впроваджувати сучасні системи очищення стоків, проводити заходи з відновлення водно-болотних угідь та здійснювати моніторинг якості води.

2.7. Ландшафт

Ландшафти Ічнянської міської територіальної громади формуються у межах Лівобережного Лісостепу України та характеризуються поєднанням рівнинних форм рельєфу, агроландшафтів, лісових масивів і водно-болотних комплексів. Територія громади має переважно рівнинний, слабохвилястий рельєф, що створює сприятливі умови для ведення сільського господарства та формування стійких лісостепових екосистем.

За даними карти рельєфу ресурсу Topographic Map, висоти території коливаються в межах від 123 до 174 метрів над рівнем моря (рис. 2.5). Найнижчі ділянки (123–130 м) простягаються вздовж долини річки Іченьки у західній та південній частинах міста Ічня. Тут сформовані заплавні й лучно-болотні ландшафти, що характеризуються підвищеною вологістю, наявністю водойм і торфовищ. Підвищення рельєфу (150–170 м) охоплюють північні, східні та південні околиці громади, утворюючи слабохвилясті платоподібні форми, де зосереджені орні землі, лісосмуги й ділянки природної рослинності. Максимальні позначки (до 174 м) фіксуються на схід від міста, у напрямку автошляху Т-25-24, де рельєф переходить у невисоку височину.

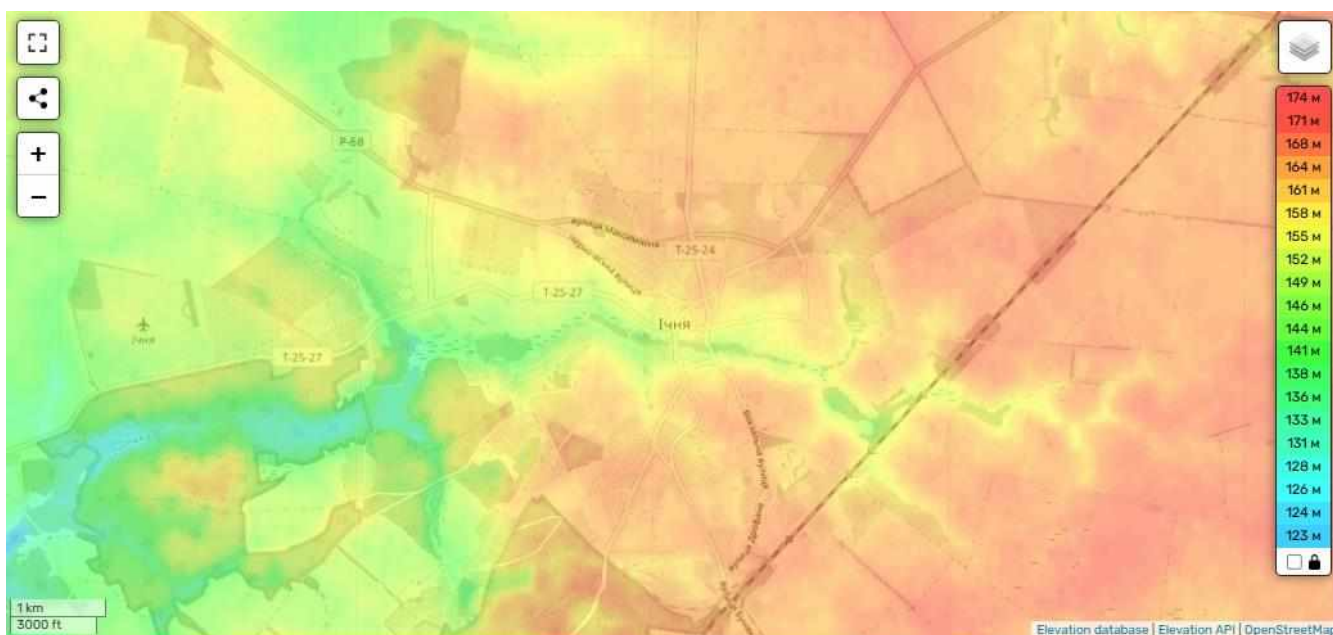

Рис. 2.5. Рельєф Ічнянської міської територіальної громади
(Джерело: знімок екрану з карти рельєфу ресурсу «Topographic Map»)

Важливу роль у ландшафтній структурі відіграють лісові масиви (переважно соснові, дубові, грабово-дубові насадження) та водно-болотні угіддя, що виконують природоохоронні та гідрологічні функції. Значна частина цих природних комплексів охороняється в межах Ічнянського національного природного парку, який є ядром екологічного каркасу території.

Сільськогосподарські ландшафти становлять значну частку площ громади. Високий рівень розораності земель сприяє економічному розвитку, але водночас

призводить до деградації природних комплексів, ерозії ґрунтів та втрати біорізноманіття.

Ландшафт Ічнянської громади є мозаїчним і поєднує природні та антропогенно змінені елементи. Рівнинно-хвилястий рельєф, лісостепова рослинність і розвинена річкова мережа визначають екологічний потенціал території. Для збереження природної рівноваги необхідно здійснювати заходи щодо відновлення деградованих земель, стабілізації схилів, заліснення заплав і впровадження збалансованого просторового планування.

2.8. Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд Ічнянської міської територіальної громади має розвинену структуру і представлений об'єктами різних категорій охорони – від національного природного парку до заказників місцевого значення та пам'яток природи. Сукупність цих територій формує екологічний каркас громади, що забезпечує збереження біорізноманіття, стабільність природних процесів і підтримання екологічної рівноваги.

Ключовим об'єктом природоохоронної мережі є *Ічнянський національний природний парк*, створений у 2004 році відповідно до Указу Президента України. Його площа становить близько 9,7 тис. га, з яких значна частина розташована в межах Ічнянської громади. Парк охоплює типові для Лівобережного Лісостепу природні комплекси – заплави річки Удай, заболочені луки, соснові та дубово-грабові ліси, ставки й болота. На його території зростає понад 220 видів судинних рослин, зокрема занесені до Червоної книги України – лілія лісова (*Lilium martagon*), пальчатокорінник м'ясочервоний (*Dactylorhiza incarnata*), любка дволиста (*Platanthera bifolia*). У парку мешкають понад 140 видів хребетних тварин, серед яких 24 види мають охоронний статус (видра річкова, горностай, журавель сірий, лелека чорний тощо).

Окрім Ічнянського національного природного парку, на території громади розташовано низку об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, серед яких:

Ботанічний заказник «Великий ліс» – зберігає залишки природних дубово-грабових лісів;

Заказник «Волик» – територія з різнотравними луками та ділянками природного лісу;

Лісовий заказник «Городище» – осередок місцевої флори з участю дуба звичайного та липи серцелистої;

Заказник «Діброва-II» – лісова ділянка з високою екологічною цінністю;

Гідрологічний заказник «Довгий Яр» – болотна екосистема, важлива для підтримання водного балансу;

Дорогинський заказник – територія, де поєднуються лісові та лучно-болотні комплекси.

Загальна площа природно-заповідного фонду Ічнянської громади перевищує 10 тис. га, що становить близько 15 % території громади. Це один із найвищих

показників серед громад Чернігівської області, що свідчить про значний потенціал території у сфері охорони довкілля та розвитку екологічного туризму.

Елементи Смарагдової мережі. За даними Emerald Network важливим елементом природоохоронної системи громади є включення її територій до Смарагдової мережі Європи. На території Ічнянської міської територіальної громади розташовані об'єкти Смарагдової мережі Європи, які мають важливе природоохоронне значення та сприяють збереженню біорізноманіття у загальноєвропейському контексті. Їх інтеграція до екологічної мережі Європи забезпечує збереження природних середовищ існування та видів, що охороняються Бернською конвенцією.

Першим таким об'єктом є *Ічнянський національний природний парк (SiteCode: UA0000036)*, площею 9 622,00 га (дані 2024 року). Це центральний осередок охорони природи на території громади. Парк об'єднує лісові, болотні, лучні та водно-болотні екосистеми, що забезпечують місце існування для багатьох рідкісних видів флори і фауни. Серед них – орхідні, реліктові угруповання та популяції птахів, важливих для міграційних шляхів. Ічнянський НПП виконує також рекреаційну та науково-дослідну функцію, що підсилює його значення для громади (рис. 2.6).

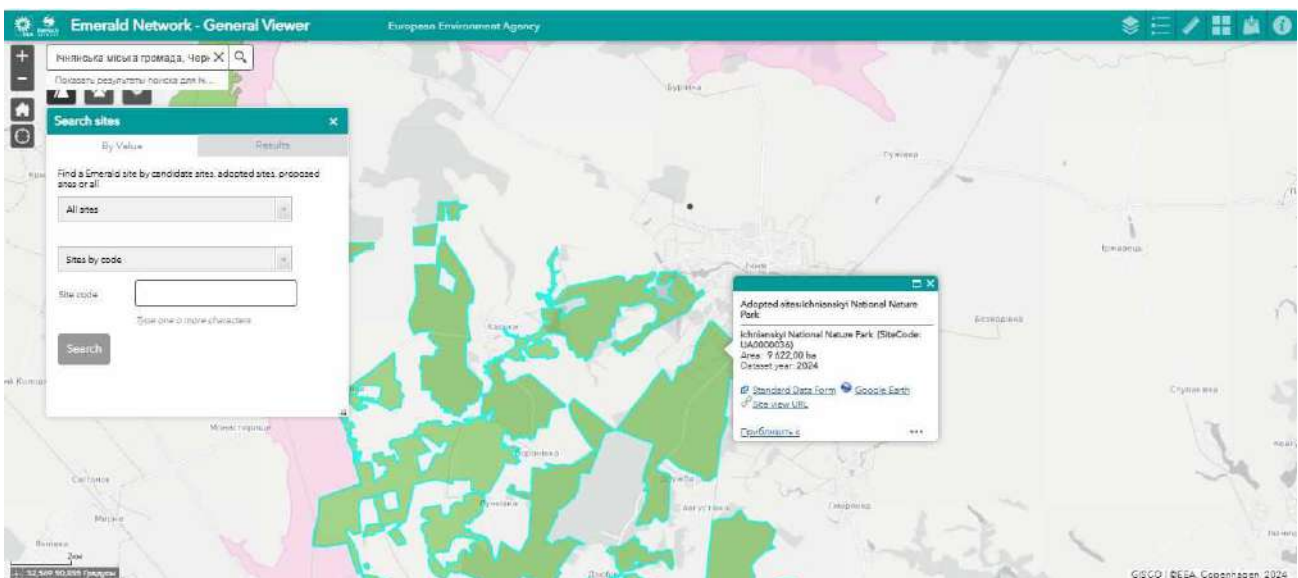

Рис. 2.6. Розташування елемента Смарагдової мережі на території громади: Ічнянський національний природний парк (SiteCode: UA0000036) (за даними територій Смарагдової мережі, що розміщені на офіційному сайті Ради Європи: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer>)

Другим об'єктом є «*Верхня частина річок Удай і Осмер*» (SiteCode: UA0000468), розташований в близу с. Бурімка площею 56 690,06 га (дані 2024 року). Ця ділянка охоплює верхні течії річок, які формують гідрологічний каркас регіону, та частково розташована в межах Ічнянської громади. Вона має ключове значення для збереження водно-болотних екосистем, рибних ресурсів і популяцій водоплавних та прибережних птахів. Її екологічна роль полягає у

підтриманні природного гідрологічного режиму й охороні видів та середовищ існування, важливих у масштабах Європи (рис. 2.6.1).

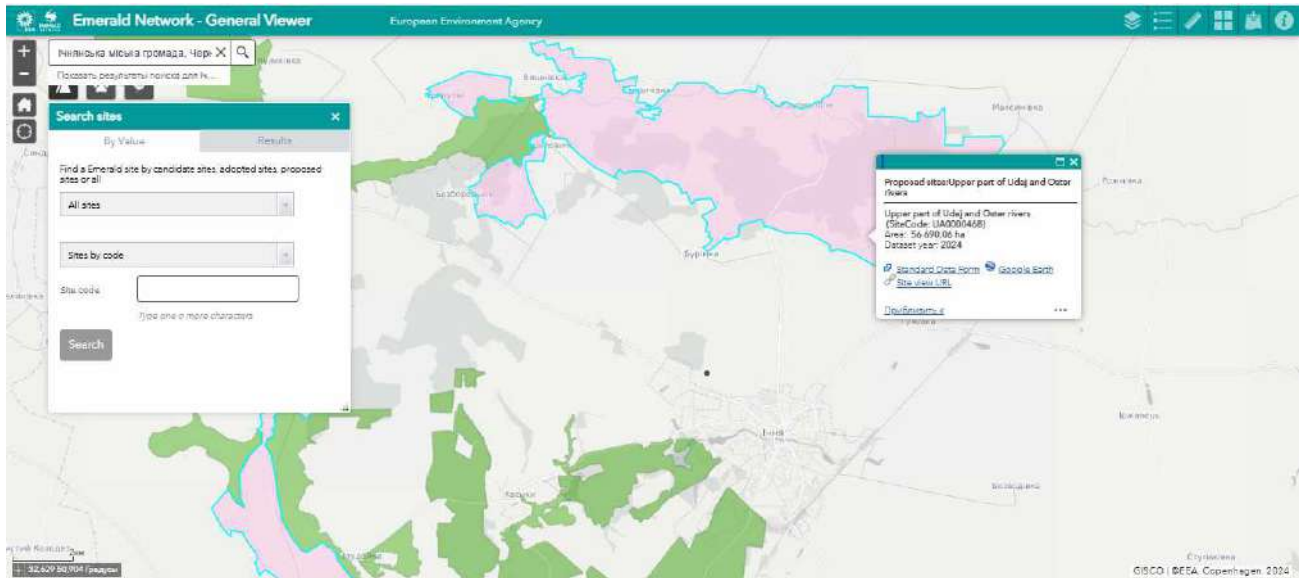

Рис. 2.6.1. Розташування елементу Смарагдової мережі на території громади: Ічнянський національний природний парк (SiteCode: UA0000036) (за даними територій Смарагдової мережі, що розміщені на офіційному сайті Ради Європи: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer>)

Наявність об'єктів Смарагдової мережі на території Ічнянською громади підкреслює її високу природоохоронну цінність. Ічнянський національний природний парк забезпечує збереження унікальних лісових і болотних комплексів, а басейни верхньої частини Удаю та Остера відіграють ключову роль у підтриманні водного балансу й біорізноманіття. Це створює передумови для розвитку екологічного туризму, міжнародної співпраці у сфері науки та залучення природоохоронних інвестицій.

Загалом, природно-заповідний фонд Ічнянської громади є потужним екологічним ядром регіону. В сукупності це створює сприятливі умови для збереження природної спадщини, розвитку рекреації й формування екологічно збалансованої просторової структури. Подальший розвиток громади має передбачати картографування меж усіх об'єктів ПЗФ, створення буферних зон, моніторинг стану екосистем і підвищення рівня екологічної обізнаності населення.

2.9. Безпека та здоров'я населення

Стан безпеки та здоров'я населення Ічнянської міської територіальної громади визначається поєднанням соціально-економічних, екологічних та медико-демографічних факторів. На території громади, як і загалом у Чернігівській області, спостерігається демографічне скорочення населення, що супроводжується старінням вікової структури та зменшенням частки працездатного населення. Це створює додаткові виклики для сфери охорони здоров'я та соціального забезпечення.

Стан системи охорони здоров'я. У структурі громади функціонують заклади первинної медико-санітарної допомоги, амбулаторії та фельдшерсько-акушерські пункти. До їх складу входять КНП «Ічнянська міська лікарня», КНП «Ічнянський центр первинної медико-санітарної допомоги. Вони забезпечують базові медичні послуги для жителів населених пунктів. Водночас існує проблема обмеженого доступу до високоспеціалізованих послуг, які надаються переважно в містах обласного рівня. Це знижує рівень медичної безпеки, особливо для сільського населення, та збільшує ризики запізнілої діагностики захворювань.

Екологічні фактори ризику. Якість довкілля суттєво впливає на стан здоров'я жителів громади. Серед основних ризиків: забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту та промислових підприємств; погіршення якості питної води через використання агрохімікатів і локальні забруднення; деградація ґрунтів, що впливає на якість продукції харчування. Особливу загрозу для безпеки населення становили наслідки надзвичайної ситуації на шостому арсеналі Міністерства оборони України у 2018 році, коли внаслідок вибухів відбулося забруднення повітря та ґрунтів, а також пошкодження житлової та соціальної інфраструктури. Крім того, в умовах воєнну стану громада може піддаватися обстріл з боку російської федерації, що може спричинити додаткове забруднення навколишнього середовища.

Соціальні фактори. На стан здоров'я та безпеки впливає низький рівень доходів частини населення, що обмежує доступ до якісних медичних послуг та збільшує рівень соціальної вразливості. Значним викликом залишається поширеність хронічних неінфекційних захворювань, зокрема серцево-судинних і респіраторних, які потребують тривалого лікування й профілактики.

Рівень безпеки та здоров'я населення Ічнянської громади визначається взаємодією демографічних, соціальних і екологічних факторів. Основними проблемами є старіння населення, обмежений доступ до спеціалізованої медичної допомоги, екологічні ризики, пов'язані із забрудненням довкілля та наслідками техногенних аварій. Для поліпшення ситуації необхідно розвивати місцеву систему охорони здоров'я, забезпечувати якісний моніторинг стану довкілля, посилювати екологічну безпеку та впроваджувати програми профілактики захворювань. Враховуючи, що Ічня знаходиться на півдні Чернігівщині. Попри віддаленість від стратегічних місць, Ічнянська громада була окупована росіянами у лютому 2022 року. А через села громади проходили військові колони окупантів. Це суттєво вплинуло на психологічний стан населення, рівень безпеки та життєдіяльність. В умовах воєнних ризиків особливої актуальності набуває розвиток системи цивільного захисту, зокрема облаштування й утримання укриттів, які сьогодні відіграють важливу роль у збереженні життя та здоров'я мешканців. Для поліпшення ситуації необхідно розвивати місцеву систему охорони здоров'я, забезпечувати якісний моніторинг стану довкілля, посилювати екологічну безпеку та впроваджувати програми профілактики захворювань.

2.10. Матеріальні активи

Матеріальні активи Ічнянської міської територіальної громади включають земельні ресурси, житловий фонд, інженерну та соціальну інфраструктуру, об'єкти комунальної та приватної власності, а також основні засоби виробництва, що забезпечують економічний розвиток громади.

Земельні ресурси. Основним матеріальним активом громади є земельний фонд. Переважна частина земель використовується у сільськогосподарському виробництві, що становить основу економіки території. Родючі чорноземи забезпечують вирощування зернових, технічних і кормових культур, проте їх надмірна експлуатація створює ризики деградації. Значну цінність мають ліси, що виконують як ресурсні, так і екологічні функції.

Житловий фонд та соціальна інфраструктура. У громаді функціонує розгалужена мережа житлових будинків, навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, об'єктів культури та спорту. Водночас частина будівель потребує ремонту та модернізації, зокрема підвищення енергоефективності. У сільських населених пунктах відчувається нестача сучасних закладів побутової та соціальної інфраструктури.

Виробнича та транспортна інфраструктура. Важливим матеріальним активом громади є аграрні підприємства, переробні виробництва, а також об'єкти будівельної індустрії. Транспортна мережа забезпечується автомобільними дорогами державного та місцевого значення, а також залізничною гілкою. Проте стан окремих доріг і мостів залишається незадовільним, що обмежує мобільність населення та розвиток бізнесу.

Об'єкти комунальної власності. До матеріальних активів належать також водопровідні та каналізаційні мережі, системи теплопостачання, енергетична інфраструктура. Частина цих систем є застарілою і потребує модернізації, що є одним із викликів для забезпечення сталого розвитку.

Вплив воєнних дій. Значна частина матеріальних активів громади зазнала пошкоджень унаслідок російської агресії. У 2018 році громада постраждала від вибухів на шостому арсеналі Міністерства оборони України, що спричинило руйнування житлових і соціальних об'єктів. У 2022 році під час окупації громади та переміщення військових колон були пошкоджені дороги, комунікації та окремі будівлі. Це підвищило вразливість громади й створило потребу у відновленні та захисті матеріальних ресурсів.

Матеріальні активи Ічнянської громади є основою її економіки та життєзабезпечення населення. Основними викликами є надмірна експлуатація земель, незадовільний стан транспортної та комунальної інфраструктури, а також пошкодження об'єктів унаслідок воєнних дій і надзвичайних ситуацій. Пріоритетними завданнями залишаються модернізація інженерних систем, відновлення пошкоджених об'єктів, підвищення енергоефективності будівель та збереження сільськогосподарського і лісового потенціалу.

2.11. Об'єкти культурної спадщини

Ічнянська міська територіальна громада вирізняється багатою культурною та історичною спадщиною, яка у поєднанні з природними ресурсами формує значний туристичний потенціал. Проте цей потенціал досі не використовується належним чином, що зумовлює потребу у створенні сучасних механізмів розвитку культурно-туристичної інфраструктури.

Наявність Новоподільського родовища бішофіту, багатство лісів та виробництво екологічно чистих продуктів у поєднанні з історико-культурним багатством створюють основу для розвитку індустрії туризму. Особливе значення має Ічнянський національний природний парк, де гармонійно поєднані унікальні природні комплекси та культурна спадщина регіону. Тут функціонують облаштовані еколого-пізнавальні маршрути, зокрема стежка «В долині Іченьки» та туристичний маршрут «Садове», які дозволяють відвідувачам ознайомитися як із природними цінностями, так і з історико-культурними особливостями громади.

У структурі громади функціонують численні заклади культури, серед яких будинки культури, бібліотеки, музеї та дитячі музичні школи. Вони забезпечують культурний розвиток населення, збереження традицій та підтримку аматорських колективів, які беруть участь у фестивалях і культурних заходах на регіональному та всеукраїнському рівнях. Нематеріальна культурна спадщина представлена традиційними піснями, ремеслами та звичаями, що становлять основу ідентичності громади.

Особливе місце у культурному ландшафті посідають археологічні пам'ятки. На території громади збереглося понад 120 курганів різних історичних епох, що є свідченням давнього заселення цієї місцевості. Одним із найвідоміших археологічних комплексів є пригоризонтна обсерваторія «Безводівка», яка вважається унікальною пам'яткою давньої культури і мала ритуально-астрономічне значення. Поряд із курганами могили на території громади виявлені поселення та городища, які відображають історичний розвиток людських спільнот від доби бронзи до середньовіччя.

Культурна спадщина Ічнянської громади у поєднанні з її природними багатствами створює унікальний комплекс ресурсів для розвитку туризму та формування позитивного іміджу території. Однак цей потенціал потребує активного використання: від розбудови туристичної інфраструктури та промоції унікальних об'єктів до популяризації нематеріальної культури. Інтеграція культурної спадщини у стратегії розвитку громади стане запорукою її сталого розвитку, збереження ідентичності та підвищення привабливості для інвесторів і туристів.

2.12. Управління відходами

Система управління відходами в Ічнянській міській територіальній громаді перебуває на стадії формування та має низку проблемних аспектів, характерних для більшості сільських громад України. Основними джерелами утворення

відходів є житлово-комунальний сектор, заклади соціальної сфери, підприємства аграрного виробництва, невеликі переробні підприємства та об'єкти торгівлі.

Побутові відходи. Збирання та вивезення твердих побутових відходів здійснюється комунальними підприємствами, однак охоплення послугою не є повним, особливо у віддалених селах громади. Частина відходів вивозиться на місцеві полігони або стихійні сміттєзвалища, що створює екологічні ризики. Відсутня розвинена система сортування та переробки побутових відходів, що призводить до захоронення значного обсягу цінної вторинної сировини.

Агровиробництво. Значний обсяг відходів утворюється у сільському господарстві – рослинні рештки, гній, відходи тваринництва. За умови належної переробки вони могли б слугувати ресурсом для виробництва органічних добрив та біоенергетики, однак наразі їх використання є обмеженим.

Небезпечні відходи. Особливу проблему становить поводження з відпрацьованими батарейками, люмінесцентними лампами, медичними відходами, залишками пестицидів та агрохімікатів. Відсутність спеціалізованої інфраструктури для їх збирання та утилізації призводить до потрапляння небезпечних речовин у ґрунт і воду, що створює ризики для здоров'я населення.

Воєнні ризики. Унаслідок воєнних дій та тимчасової окупації громади у 2022 році відбулося пошкодження житлової та інфраструктурної забудови, що спричинило утворення значних обсягів будівельних і небезпечних відходів (метал, уламки, залишки зруйнованих споруд). Їх належна утилізація та рекультивация ділянок є актуальним завданням для забезпечення екологічної безпеки.

Система управління відходами Ічнянської громади характеризується низьким рівнем інфраструктурного розвитку та недостатнім охопленням послугами, що створює екологічні загрози та знижує якість життя населення. Загалом, нерозвинена система поводження з ТПВ, застарілі сміттєвози, відсутні сміттєві баки, потреба у розширенні сміттєзвалища, відсутність роздільного збирання та переробки відходів тощо.

Для покращення ситуації необхідним є: впровадження системи роздільного збирання та переробки відходів, ліквідація стихійних сміттєзвалищ, організація збору небезпечних відходів та розвиток локальних потужностей із переробки аграрних і будівельних відходів. Це дозволить знизити антропогенне навантаження на довкілля та наблизити громаду до сучасних стандартів управління відходами, визначених законодавством України та директивами ЄС.

2.13. Взаємодія факторів, що формують екологічний стан громади

Екологічний стан Ічнянської міської територіальної громади визначається комплексною взаємодією природних і антропогенних факторів, які взаємопов'язані та формують сучасні виклики для довкілля й населення.

Природні чинники. На території громади поєднуються лісові масиви, водно-болотні угіддя, родючі чорноземи та річкові долини. Вони створюють природний потенціал для збереження біорізноманіття, ведення сільського господарства й розвитку рекреації. Однак природні екосистеми є вразливими до кліматичних

змін: зростання температури, зменшення кількості опадів і посилення посухових явищ створюють ризики для лісів і водних ресурсів.

Антропогенне навантаження. Сільське господарство є провідною галуззю економіки громади, проте висока розораність земель і використання агрохімікатів зумовлюють деградацію ґрунтів, зниження вмісту гумусу та забруднення поверхневих вод. Промислові підприємства й автотранспорт формують основну частину викидів у атмосферне повітря, які протягом останнього десятиліття розподілялися приблизно порівну. Водночас обмеженість системи управління відходами спричиняє накопичення сміття та утворення стихійних звалищ.

Соціально-економічні фактори. Демографічне скорочення населення та старіння його структури посилюють навантаження на систему охорони здоров'я. Загальна кількість постійного населення Ічнянської громади станом на 01.01.2024 року становить 21844 особи, у т. ч. 1296 внутрішньо переміщених осіб (5,93% у структурі населення), зареєстрованих на території ТГ. З них 53,97% – жінки, 46,09% – чоловіки. Подібний статевий розподіл відповідає загальнонаціональному показнику по Україні (53,8% – жінки, 46,2% – чоловіки). Недостатній рівень фінансування комунальної та соціальної інфраструктури обмежує можливості для впровадження природоохоронних заходів. Невикористаний туристичний потенціал громади стримує розвиток рекреаційної сфери, хоча наявність унікальних природних і культурних ресурсів створює можливості для екологічно збалансованого розвитку.

Воєнні фактори. Значний вплив на екологічний стан громади мали надзвичайні ситуації техногенного та воєнного характеру. Вибухи на шостому арсеналі у 2018 році призвели до забруднення довкілля та пошкодження інфраструктури. У 2022 році громада зазнала окупації, а через її територію проходили військові колони, що спричинило додаткові ризики для безпеки населення, стану довкілля та матеріальних активів.

Отже, екологічний стан Ічнянської громади формується під впливом природних факторів (ліси, річкові екосистеми, ґрунти), економічної діяльності (сільське господарство, транспорт, промисловість), соціальних процесів та наслідків воєнних дій. Взаємодія цих чинників створює складну систему ризиків, які потребують інтегрованого підходу до управління. Для забезпечення сталого розвитку громади необхідно поєднувати природоохоронні заходи з відновленням інфраструктури, розвитком екотуризму та впровадженням екологічно дружніх технологій у виробництві й комунальній сфері.

2.14. Прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено

Відсутність затвердженої Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади призведе до збереження існуючих проблем у соціально-економічній та екологічній сферах, а також поглиблення негативних тенденцій.

Економічна сфера. Без реалізації стратегічних пріоритетів громада залишиться з орієнтацією на традиційне сільське господарство з низьким рівнем

інноваційності. Висока розораність земель і монокультурне землеробство сприятимуть подальшій деградації ґрунтів, зменшенню їх родючості та посиленню ерозійних процесів. Відсутність програм підтримки малого та середнього бізнесу уповільнить диверсифікацію економіки й зменшить можливості для створення нових робочих місць (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено

Фактор	Прогнозні наслідки за відсутності стратегії
Біорізноманіття	Подальша деградація природних екосистем, зменшення чисельності рідкісних і зникаючих видів, фрагментація середовищ існування.
Ґрунт	Зростання ерозійних процесів, зниження вмісту гумусу, деградація родючості та підвищене забруднення агрохімікатами.
Надра	Нераціональне використання торфу, піску, глини та бішофіту без відновлювальних заходів, збільшення техногенних ландшафтів.
Клімат	Погіршення адаптації громади до кліматичних змін, зростання ризиків посух та екстремальних погодних явищ.
Атмосферне повітря	Збереження рівня забруднення від транспорту і промислових об'єктів, ризики локальних аварійних викидів.
Водні ресурси	Погіршення якості поверхневих і підземних вод, замулення річок і водойм, збільшення випадків евтрофікації.
Ландшафт	Подальша трансформація агроландшафтів, зменшення площі природних територій, посилення ерозії та деградації.
Природно-заповідний фонд	Недостатній рівень охорони ПЗФ, збільшення порушень режиму територій, загроза втрати цінних природних комплексів.
Безпека та здоров'я населення	Зростання захворюваності, зниження доступності медичних послуг, посилення соціальної вразливості та воєнних ризиків.
Матеріальні активи	Подальше зношення транспортної та комунальної інфраструктури, пошкодження об'єктів без належного відновлення.
Об'єкти культурної спадщини	Занепад культурних пам'яток, втрата туристичного потенціалу, погіршення стану музейних і духовних об'єктів.
Відходи	Зростання обсягів побутових і аграрних відходів, поширення стихійних сміттєзвалищ, відсутність системи переробки.

Соціальна сфера. Триватиме демографічне скорочення населення та його старіння. Без належної координації та ресурсної підтримки система охорони здоров'я і соціальних послуг не зможе забезпечити потреби жителів на належному рівні. Зростатиме трудова міграція, що знижуватиме людський потенціал громади.

Екологічна сфера. Збереження існуючої системи землекористування без стратегічних природоохоронних заходів призведе до зростання екологічних ризиків. Продовжуватиметься забруднення ґрунтів агрохімікатами та поверхневих вод стічними водами й відходами сільського господарства. Недостатня увага до питань управління відходами спричинить збільшення кількості стихійних сміттєзвалищ. Відсутність заходів із відновлення лісових та водно-болотних екосистем послабить екологічну стійкість громади до кліматичних змін.

Інфраструктурна сфера. Без інвестицій у модернізацію транспортної, інженерної та комунальної інфраструктури продовжиться її зношення. Це обмежить мобільність населення, ускладнить розвиток бізнесу та підвищить ризики техногенних аварій.

Культурна та туристична сфера. Значний туристичний потенціал громади залишатиметься невикористаним. Історико-культурні об'єкти, археологічні пам'ятки та музеї не отримають належної підтримки, що може призвести до їх поступової втрати або занепаду. Відсутність розвитку екотуризму та культурного туризму обмежить можливості для економічного зростання та популяризації громади.

У разі незатвердження Стратегії розвитку Ічнянська громада залишиться з наявними проблемами та ризиками, без чітких орієнтирів для розвитку і залучення ресурсів. Це може призвести до зниження конкурентоспроможності громади, погіршення екологічного стану та якості життя населення. Затвердження та реалізація Стратегії є необхідною умовою для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, збереження природного й культурного потенціалу та підвищення стійкості громади до внутрішніх і зовнішніх викликів.

Аналіз показує, що у разі незатвердження Стратегії розвитку Ічнянської громади збережуться існуючі проблеми та ризики, а негативні тенденції в екологічній, соціальній та економічній сферах лише посиляться. Це призведе до деградації природних ресурсів, погіршення стану довкілля, втрати культурної спадщини та зниження якості життя населення. Наявність Стратегії є критично необхідною умовою для сталого розвитку громади та підвищення її стійкості до сучасних викликів.

РОЗДІЛ 3

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

У ході реалізації Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади передбачено низку проєктних рішень, які безпосередньо впливатимуть на окремі території та об'єкти громади. Йдеться, зокрема, про модернізацію соціальної, комунальної, транспортної та культурної інфраструктури, облаштування укриттів, розвиток туристичних маршрутів, удосконалення системи поводження з відходами. Території, що ймовірно зазнають змін або доповнень їх функціонального призначення, наведені у таблиці 3.1. Це дозволяє оцінити масштаби впливу та забезпечити врахування екологічних і соціальних аспектів у процесі планування.

Таблиця 3.1.

Опис територій, які ймовірно зазнають впливу внаслідок зміни, або доповнення їх функціонального призначення відповідно до проєктних рішень Стратегії та Плану заходів

№	Найменування територій / об'єктів	Існуюче функціональне призначення	Запланована зміна / доповнення	Місце реалізації	Орієнтовна площа, га
1	Об'єкти комунальної власності (школи, садки, лікарні)	Освіта, охорона здоров'я	Будівництво та реконструкція укриттів, облаштування пожежної сигналізації та систем протипожежного захисту	м. Ічня та села громади	Залежно від об'єкта
2	Вулична інфраструктура (освітлення)	Вулично-дорожня мережа	Розбудова та модернізація системи вуличного освітлення з енергоефективними технологіями	Населені пункти громади	—
3	Водопровідні та каналізаційні мережі	Комунальна інфраструктура	Реконструкція та будівництво нових мереж водопостачання й водовідведення, модернізація очисних споруд	м. Ічня та населені пункти громади	Залежно від об'єкта
4	Дороги комунальної власності	Транспортна інфраструктура	Капітальний і поточний ремонт доріг, облаштування зупинок, дорожньої розмітки та	громада	Залежно від ділянки

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

№	Найменування територій / об'єктів	Існуюче функціональне призначення	Запланована зміна / доповнення	Місце реалізації	Орієнтовна площа, га
			освітлення		
5	Об'єкти культури (будинки культури, бібліотеки, музеї)	Культурна інфраструктура	Ремонт та оснащення закладів культури, поповнення бібліотечних фондів, закупівля музичної техніки	м. Ічня, села громади	—
6	Туристична інфраструктура (Ічнянський НПП, маршрути)	Природоохоронна та рекреаційна територія	Створення та промоція туристичних маршрутів, облаштування рекреаційних зон, інформаційних стендів	територія громади	0,5-1,5
7	Сміттєзвалище та майданчики для ТПВ	Управління відходами	Створення контейнерних майданчиків, закупівля сміттєвозів, розширення полігону ТПВ	м. Ічня та населені пункти громади	—

Заплановані у Стратегії розвитку заходи передбачають зміну або доповнення функціонального призначення територій та об'єктів громади переважно у напрямку їх модернізації, відновлення та розвитку. Реалізація цих проєктів матиме переважно позитивний соціально-економічний ефект: підвищення рівня безпеки населення завдяки облаштуванню укриттів і систем пожежного захисту, покращення якості надання освітніх, культурних і медичних послуг, розвиток транспортної доступності та туристичної інфраструктури.

Разом із тим реалізація будівельних і ремонтних робіт може супроводжуватися тимчасовими екологічними ризиками — утворенням будівельних відходів, збільшенням навантаження на ґрунти та атмосферне повітря, локальним порушенням ландшафту. Для мінімізації таких наслідків необхідно передбачати застосування сучасних екологічно дружніх технологій, організацію збору та утилізації відходів, рекультивацию земель.

Загалом, проєктні рішення, передбачені Стратегією, сприятимуть підвищенню стійкості громади до внутрішніх і зовнішніх викликів, покращенню умов життєдіяльності населення та раціональному використанню природних ресурсів.

Проте, як зазначалося вище, реалізація таких проєктних рішень потенційно може мати **негативні впливи на навколишнє середовище**. При проведенні робіт виконується поняття та ущільнення верхнього шару, можливе локальне закриття будівлі відходами, що призведе до зниження фізико-хімічних властивостей і зниження їх родючості.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

У процесі реалізації Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади передбачається здійснення значної кількості заходів у соціальній, економічній, інфраструктурній та екологічній сферах. Для оцінки їх можливого впливу на довкілля використано контрольний перелік питань, що дає змогу визначити потенційні ризики і позитивні ефекти.

У таблиці 3.2 наведено систематизовану оцінку ймовірних наслідків реалізації Стратегії за такими напрямками: атмосферне повітря, водні ресурси, земельні ресурси, біорізноманіття, рекреаційні зони та культурна спадщина, населення та інфраструктура, безпека життєдіяльності та стан здоров'я населення, екологічне управління та моніторинг, а також використання природних ресурсів.

Така оцінка дозволяє ідентифікувати як можливі негативні впливи (збільшення викидів, утворення відходів, тиск на земельні й водні ресурси), так і заходи, що здатні пом'якшити існуючу ситуацію (впровадження енергоефективних технологій, розвиток системи управління відходами, підвищення якості надання комунальних послуг). Зведені дані подано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації (завдання передбачені Стратегією)
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			•	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		•		Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств.
3. Погіршення якості атмосферного повітря?			•	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту
4. Появу джерел неприємних запахів?			•	Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?		•		Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації (завдання передбачені Стратегією)
	Так	Ймо-вірно	Ні	
				Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?		•		Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади.
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водніоб'єкти?			•	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади.
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?		•		Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади.
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств.
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водногооб'єкту?			•	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			•	
14. Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			•	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидівабо ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			•	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?			•	
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів та небезпечних відходів?			•	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
Земельні ресурси				
18. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		•		Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завання 1.3.1. Оновлення містобудівної та планувальної документації
19. Будь-яке посилення вітрової або		•		

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації (завдання передбачені Стратегією)
	Так	Ймовірно	Ні	
водної ерозії ґрунтів?				
20. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			•	
21. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			•	
22. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?		•		Завдання 1.1.3. Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги.
23. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			•	Завдання 2.2.2. Підтримка молодіжних ініціатив та створення молодіжної ради.
Біорізноманіття (флора та фауна, у т.ч. елементи Смарагдової мережі)				
24. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			•	Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
25. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			•	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту
26. Збільшення площ зернових культур абосільськогосподарських угідь в цілому?		•		Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.
27. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			•	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?		•		Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних/поточних ремонтів в закладах освіти. Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?		•		Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			•	Завдання 3.1.2. Модернізація закладів культури й об'єктів культурної спадщини, включно з покращенням їх матеріально-технічного забезпечення.
Населення та інфраструктура (матеріальні активи)				

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації (завдання передбачені Стратегією)
	Так	Ймовірно	Ні	
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?		●		Завдання 1.3.1. Оновлення містобудівної та планувальної документації
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?		●		Завдання 1.3.2. Відновлення житлового фонду
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?		●		Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді.
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		●		Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді.
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?		●		Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств.
Безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я				
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			●	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО. Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих. Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів. Завдання 2.4.1. Підвищена безпека для громадян. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 2.4.3. Розбудова та покращення мережі укриттів громади
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			●	Завдання 1.2.3. Впровадження інформаційних технологій в життя громади (діджиталізація громади)
42. Погіршення екологічного моніторингу?			●	Завдання 1.2.3. Впровадження інформаційних технологій в життя громади (діджиталізація громади)
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			●	Завдання 2.2.2. Підтримка молодіжних ініціатив та створення молодіжної ради.
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			●	Завдання 1.1.3. Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги.
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			●	Завдання 1.1.2. Розробка інвестиційного паспорту громади

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації (завдання передбачені Стратегією)
	Так	Ймовірно	Ні	
46 Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			•	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів.
47 Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?		•		Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.
48 Суттєве порушення якості природного середовища?			•	
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			•	
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			•	

Атмосферне повітря. Реалізація стратегічних заходів може сприяти зменшенню викидів за рахунок модернізації комунальної інфраструктури, впровадження енергоефективних технологій та розбудови системи вуличного освітлення з LED-лампами. Водночас під час будівельних і ремонтних робіт можливе локальне збільшення забруднення повітря від транспортних засобів та будівельної техніки.

Водні ресурси. Позитивним наслідком стане поліпшення якості водопостачання завдяки реконструкції водогонів. Негативними чинниками можуть бути тимчасове забруднення поверхневих і ґрунтових вод під час будівництва та підвищене навантаження на водні ресурси у разі розширення господарської діяльності.

Ґрунти. Стратегія не передбачає розвиток ґрунтозахисних технологій, протиерозійних заходів, заліснення деградованих земель і підтримку екологічного землеробства, що позитивно вплине на стан ґрунтового покриву. Водночас покращення транспортного сполучення в громаді, оновлення містобудівної та планувальної документації та розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги будуть мати позитивний вплив на земельні ресурси.

Біорізноманіття та природно-заповідний фонд. Заплановані заходи сприятимуть розвитку туристичної інфраструктури Ічнянського національного природного парку, збереженню рідкісних екосистем і популяризації екологічної освіти. Негативні наслідки можуть проявлятися у вигляді зростання рекреаційного навантаження на природні території, ризику витоупування, засмічення чи порушення гідрологічного режиму болотних угідь.

Відходи. Позитивним ефектом стане створення нових контейнерних майданчиків, закупівля смітєвозів і можливість впровадження роздільного збору та переробки відходів. Проте реалізація будівельних і ремонтних проєктів призведе до утворення значних обсягів відходів, а за відсутності належного контролю існують ризики появи нових стихійних звалищ.

Ландшафт. Очікується благоустрій територій, створення нових рекреаційних зон. Проте активна забудова або інтенсивна господарська діяльність може порушити цілісність ландшафтів.

Матеріальні активи. Стратегія сприятиме модернізації транспортної та комунальної інфраструктури, збереженню житлового фонду та розвитку соціальних об'єктів. У той же час існують ризики пошкодження інженерних мереж у процесі будівництва та значна потреба у фінансових ресурсах для їх утримання й відновлення.

Об'єкти культурної спадщини. Позитивними наслідками стане відновлення та промоція історико-культурних пам'яток, зокрема Качанівського заповідника, курганів, музеїв і храмів, що підвищить туристичну привабливість громади. Водночас у разі недостатнього фінансування або неякісних ремонтних робіт існують ризики пошкодження окремих пам'яток.

Безпека та здоров'я населення. Важливим позитивним результатом буде облаштування укриттів, розвиток системи пожежної безпеки, модернізація медичної інфраструктури та поліпшення умов проживання населення. Негативними чинниками можуть стати тимчасове зростання шумового навантаження, пилу та психологічні наслідки воєнних подій.

Аналіз стану довкілля, умов життєдіяльності населення та об'єктів соціальної і культурної інфраструктури Ічнянської громади показав, що реалізація Стратегії розвитку має переважно позитивний вплив на соціально-економічний розвиток та екологічну ситуацію. Заплановані заходи сприятимуть модернізації комунальної та транспортної інфраструктури, підвищенню рівня безпеки й доступності медичних і освітніх послуг, збереженню культурної спадщини та розвитку туристичного потенціалу. Важливими позитивними наслідками стануть також підвищення енергоефективності, удосконалення системи управління відходами та поліпшення стану водопостачання.

Разом із тим реалізація стратегії супроводжуватиметься певними ризиками. До них належать: утворення будівельних і побутових відходів, локальні порушення ґрунтового покриву й ландшафту під час робіт, тимчасове забруднення атмосферного повітря та водних ресурсів, шумове навантаження.

РОЗДІЛ 4

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

У рамках стратегічної екологічної оцінки було здійснено аналіз екологічних проблем, що безпосередньо стосуються реалізації Стратегії розвитку Ічнянської громади. Виявлені проблеми пов'язані з використанням земельних і природних ресурсів, поводженням з відходами, станом водних ресурсів, збереженням біорізноманіття та культурної спадщини, а також із безпекою та здоров'ям населення.

Порушення земельних ресурсів. Значна частка території громади використовується у сільськогосподарському виробництві, що створює ризики деградації ґрунтів, ерозії та зниження родючості. Стратегія акцентує увагу на впровадженні екологічно орієнтованого землеробства, розвитку ґрунтозахисних технологій та залісненні деградованих земель.

Забруднення атмосферного повітря. Хоча Ічнянська громада не входить до переліку найбільших забруднювачів області, проблемними залишаються викиди від транспорту, локальні випадки спалювання відходів і пилове навантаження у сільських населених пунктах. Стратегія передбачає розвиток транспортної інфраструктури, модернізацію комунальних об'єктів та впровадження енергоефективних технологій, що дозволить зменшити обсяг викидів.

Відходи. За даними Стратегії, на території громади функціонує 32 офіційні місця видалення відходів та обліковано 7 місць накопичення непридатних пестицидів. Наявність стихійних сміттєзвалищ і непридатних ХЗЗР становить значну небезпеку для довкілля та здоров'я населення. Планується впровадження сучасної системи поводження з ТПВ, ліквідація застарілих складів пестицидів та розвиток культури роздільного збору відходів.

Біорізноманіття та природно-заповідний фонд. На території громади розташований Ічнянський національний природний парк (площа 9622 га), що є ключовим елементом Смарагдової мережі. Його природні комплекси зазнають тиску через господарську діяльність та рекреаційне навантаження. Стратегія передбачає розвиток туризму у поєднанні з охороною природи, облаштування рекреаційних зон і маршрутів з урахуванням вимог охорони довкілля.

Надра. Ічнянська громада має значні поклади корисних копалин — торф, глину, пісок, а також Новоподільське родовище бішофіту, яке входить до числа найбільших у світі. Їхнє нераціональне використання може призвести до деградації земель і забруднення довкілля. Стратегія розвитку підкреслює важливість збалансованого використання цих ресурсів.

Вплив воєнних дій. У лютому 2022 року громада зазнала окупації, через її територію проходили військові колони. Це створило додаткові ризики для екологічного стану та безпеки населення, зокрема пошкодження інфраструктури

та забруднення територій. Стратегія враховує потребу у відновленні матеріальних активів і розбудові системи укриттів.

Водні ресурси. На території громади розташовані річки Остер та Удай, які відіграють важливу роль у забезпеченні населення водними ресурсами. Наявна проблема — застаріла система водопостачання і каналізації. Це негативно впливає на якість питної води та може спричинити поширення інфекційних захворювань. Згідно з міжнародною класифікацією лише Закарпатська область належить до категорії середньої забезпеченості місцевим стоком – 6,3 тис.м³ на одну людину. Чернігівська область, згідно класифікації відноситься до проміжної забезпеченості – 2,5–6,0 тис.м³ (рис. 4.1.).

Рис. 4.1. Забезпеченість регіонів України місцевими водними ресурсами, тис. м³/рік на одну людину (Ромашенко та ін., 2020). За даними Аналіз впливу кліматичних змін на водні ресурси України (повний звіт за результатами проекту). / Сніжко С., Шевченко О., Дідовець Ю.

У стратегії передбачено розбудову та модернізацію мереж водопостачання і водовідведення, що дозволить знизити ризики локального забруднення поверхневих і підземних вод.

Стан здоров'я населення. Проблемними залишаються обмежений доступ до якісних медичних послуг та потреба у розширенні інфраструктури охорони здоров'я. Стратегія передбачає модернізацію медичних закладів, закупівлю обладнання та створення безпечних умов для населення.

Таблиця 4.1

Опис основних екологічних проблем і ризиків впливу на здоров'я населення

№	Екологічна проблема / ризик	Характеристика	Територіальна прив'язка	Проектні рішення Стратегії
1	Порушення земельних ресурсів	Інтенсивне сільськогосподарське використання, ерозія, зниження родючості, самовільне розорювання захисних смуг	Сільськогосподарські угіддя, балки, схилі землі	Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги, утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин, розвиток системи протипожежного захисту, що в комплексі спрямовані на покращення стану довкілля
2	Зміни клімату	Зростання середньорічних температур, посухи, локальні підтоплення, зниження вологості ґрунтів, екстремальні погодні явища	Вся територія громади, особливо агроландшафти	Впровадження енергозберігаючих технологій
3	Забруднення атмосферного повітря	Викиди від транспорту, пил від ґрунтових доріг, локальне спалювання відходів	Населені пункти, придорожні зони	Розвиток вулично-дорожньої інфраструктури
4	Водні ресурси	Недостатня очистка стічних вод, локальне забруднення вигрібними ямами, ризик зниження якості питної води	Джерела водопостачання, прибережні території	Будівництво та ремонт систем водопостачання і водовідведення
5	Відходи	Стихийні сміттєзвалища, відсутність системи сортування, спалювання відходів	Околиці сіл, лісосмуги, балки	Створення системи збору ТПВ, ліквідація складів пестицидів, облаштування контейнерних майданчиків
6	Зниження біорізноманіття	Вирубка лісосмуг, зменшення зелених насаджень, деградація середовищ існування	Лісосмуги, прибережні зони, самозаліснені ділянки	Розширення міжнародної співпраці міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги, утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин, розвиток системи протипожежного захисту, що в комплексі спрямовані на покращення стану довкілля та збереження елементів Смарагдової мережі.
7	Вплив на об'єкти природно-заповідного фонду	Ризики від господарської діяльності поблизу, відсутність буферних зон	Заповідні та зелені зони, елементи Смарагдової мережі	Розвиток туризму у поєднанні з охороною природи, облаштування маршрутів та еко-стежок
8	Рекреаційні ресурси	Недостатня кількість облаштованих місць відпочинку, обмежений доступ до водойм та зелених зон	Паркові зони, прибережні території, сільські населені пункти	Облаштування громадських просторів і зон відпочинку
9	Вразливість матеріальних активів	Зношеність комунальної інфраструктури, дефіцит укриттів, ризики руйнування під час воєнних дій	Соціальна інфраструктура, заклади освіти та охорони здоров'я	Облаштування та утримання укриттів; Зміцнення матеріально-технічної бази комунальних підприємств
10	Стан здоров'я населення	Недостатня доступність медичних послуг, потреба у реабілітації військових та вразливих груп	Заклади охорони здоров'я, домогосподарства	Модернізація закладів охорони здоров'я,

РОЗДІЛ 5

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1264–ХІІ у статті 20⁴ визначено, що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

г) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

д) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

д¹) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697–VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562–VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354–VIII від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95–ВР від 06.06.95) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 18 травня 2013 р. дозволи на спеціальне водокористування надаються не Мінприроди України, а Радою міністрів АР Крим і обласними адміністраціями (для водних ресурсів державного значення) та органами виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища АР Крим і обласними радами (для водних ресурсів місцевого значення). Водночас процедури надання таких дозволів залишилися незмінними.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування»;
- постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується»;
- Державні санітарні норми та правила «Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;
- наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»;
- постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» (2707–XII від 16.10.92). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та

біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря»;

- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»;

- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря»;

- посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря;

- максимальні допустимі концентрації та «можливі рівні безпечного ефекту» для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про управління відходами» та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються розділом III Законом України «Про управління відходами».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560–XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно–гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). В разі порушення екологічних, санітарно–гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (№ 2059–VIII від 23.05.2017).

Також відзначена роль місцевих органів влади у реалізації екологічних програм, що стосуються моніторингу природного середовища, видачі дозволів на використання ресурсів та управління відходами. Розділ підкреслює, що інтеграція екологічних норм у плани розвитку сприятиме досягненню сталих екологічних стандартів для громади та забезпечить раціональне використання ресурсів.

У рамках стратегічної екологічної оцінки було проведено аналіз відповідності проєкту Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади до 2027 року екологічним цілям національної, міжнародної та регіональної політики. Такий підхід дозволяє оцінити, наскільки завдання та заходи, передбачені документом державного планування, узгоджуються з

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

ключовими напрямками екологічного розвитку країни та міжнародними зобов'язаннями України у сфері охорони довкілля.

Таблиця 5.1 відображає інтеграцію завдань Стратегії з цілями державної екологічної політики, європейського зеленого курсу, галузевих стратегій та регіональних програм розвитку.

Таблиця 5.1.

Відповідність проєкту Стратегії екологічним цілям національної, міжнародної та регіональної політики

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
Атмосферне повітря			
Національний рівень			
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел умовно приведені до оксиду вуглецю з урахуванням відносної агресивності основних забруднювачів зменшаться зі 100% рівня 2015 р. до 70% у 2030 році	Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств	+/-
Міжнародний рівень			
Європейський зелений курс	Зменшення забруднення повітря	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.	+
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 1.2.5. Модернізація	+

¹ (+) повна відповідність, (+/-) часткова відповідність, (-) невідповідність

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
		матеріально-технічної бази комунальних підприємств. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин	
Зміна клімату			
Національний рівень			
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 483-р «Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024 – 2026 роках».	Адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату.	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.	+/-
Міжнародний рівень			
Європейський зелений курс	Створення інноваційних методів адаптації до зміни клімату.	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.	+/-
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах.	+
Водні ресурси			
Національний рівень			
Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 №402 / Плану заходів з реалізації Стратегії	Зменшення скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2030 р. до 5% загального обсягу скидів порівняно з 15,7% у 2015 році / залучення інвестицій у модернізацію та відновлення	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.	+/-

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;	насосних станцій меліоративних систем, модернізація та реконструкція гідротехнічних споруд меліоративних систем		
Міжнародний			
Конвенція про охорону водно-болотних угідь (Рамсарська конвенція)	Охорона важливих водно-болотних угідь	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.	+/-
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.	+
Земельні ресурси			
Національний рівень			
Закон України «Про охорону земель» / рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20	Забезпечення підготовки та здійснення організаційних, економічних, екологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання та охорону земель / Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах	Завдання 1.1.3. Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги.	+/-
Міжнародний			
Конвенція про охорону водно-болотних угідь (Рамсарська конвенція)	Охорона важливих водно-болотних угідь	Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.	+/-
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.	+
Відходи			
Національний рівень			
Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820 / Національного плану	Визначення та розв'язання ключових проблем розвитку управління відходами в Україні на інноваційних засадах / обмеження виробництва та обігу пластикової продукції одноразового використання на території	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та	+

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
управління відходами до 2033 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р;	України	впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.	
Міжнародний рівень			
Європейська стратегія з управління відходами (Acquis ЄС – Директиви 2008/98/ЄС та інші) — в контексті Угоди про асоціацію Україна-ЄС	запобігання, підготовка до повторного використання, переробка, інше відновлення, видалення.	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.	+
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.	+
Біорізноманіття			
Національний рівень			
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу України;	Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.	+/-
Міжнародний рівень			
Конвенція про охорону водно-болотних угідь (Рамсарська конвенція)	Охорона важливих водно-болотних угідь	Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.	+/-
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання	+/-

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
		хімічних засобів захисту рослин. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади.	
Здоров'я населення			
Національний рівень			
Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна»	Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО. Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих. Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів. Завдання 1.3.3. Відновлення та модернізація критичної та соціальної інфраструктури з елементами безбар'єрності	+
Міжнародний рівень			
Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ, 1946 р.)	Охорона здоров'я включає створення здорового середовища	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО. Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих. Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів. Завдання 2.4.1. Підвищена безпека для громадян. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 2.4.3. Розбудова та покращення мережі укриттів громади Завдання 1.3.3. Відновлення та модернізація критичної та соціальної інфраструктури з елементами безбар'єрності	+
Регіональний рівень			
Стратегія розвитку Чернігівської області	Екологічна безпека, адаптація до змін клімату	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та	+

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Документ	Ключові екологічні цілі	Завдання Стратегії, що розглядається	Рівень відповідності ¹
		проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО. Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих. Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів. Завдання 2.4.1. Підвищена безпека для громадян. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 2.4.3. Розбудова та покращення мережі укриттів громади Завдання 1.3.3. Відновлення та модернізація критичної та соціальної інфраструктури з елементами безбар'єрності	

Аналіз показав, що завдання Стратегії розвитку Ічнянської громади у значній мірі узгоджуються з ключовими екологічними цілями національної, міжнародної та регіональної політики. Особливо тісна відповідність простежується у сферах управління відходами та підвищення безпеки й здоров'я населення. Реалізація стратегічних завдань сприятиме досягненню індикаторів екологічної політики України та виконанню міжнародних зобов'язань у рамках Європейського зеленого курсу, Рамсарської конвенції та Цілей сталого розвитку. Водночас окремі напрями (зокрема охорона ґрунтів і скорочення викидів у повітря, зміна клімату) потребують додаткової конкретизації заходів і механізмів реалізації, щоб забезпечити їх повну інтеграцію в екологічну політику різних рівнів.

У майбутньому громаді варто врахувати заходи з відновлення та розширення захисних лісових насаджень (полезахисних смуг, прибережних лісів, зелених коридорів), оскільки вони виконують важливі екологічні функції – зменшують ерозію ґрунтів, зберігають вологість та мікроклімат, сприяють збереженню біорізноманіття й підвищують стійкість агроландшафтів до кліматичних змін, водночас покращуючи умови ведення сільського господарства та екологічну безпеку громади.

РОЗДІЛ 6

ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Реалізація Стратегії розвитку Ічнянської громади передбачає модернізацію інфраструктури, підвищення рівня безпеки населення, розвиток туризму та покращення стану довкілля. Водночас окремі проєктні рішення пов'язані з ризиками для природних ресурсів, здоров'я населення та культурної спадщини. Наслідки можуть мати різний часовий горизонт (коротко-, середньо- та довгострокові), бути постійними чи тимчасовими, позитивними чи негативними, а також мати вторинний, кумулятивний або синергічний характер.

Біорізноманіття та природно-заповідний фонд:

Позитивні наслідки: збереження та промоція Ічнянського НПП, розвиток екологічного туризму, утилізація непридатних ХЗЗР, протипожежні заходи.

Негативні наслідки: можливе зростання рекреаційного навантаження, локальні порушення середовищ існування під час облаштування інфраструктури.

Часові горизонти: короткостроково – ризики локальних порушень; середньостроково та довгостроково – стабілізація екосистем та зростання їх цінності.

Кумулятивні та синергічні ефекти: поєднання розвитку туризму з природоохоронними заходами створює додаткові можливості для збереження біорізноманіття.

Ґрунти та землекористування

Позитивні наслідки: оновлення містобудівної документації, залучення грантів, молодіжні ініціативи у сфері сталого розвитку.

Негативні наслідки: ризики деградації ґрунтів через інтенсивне землекористування, локальні порушення під час будівництва.

Часові горизонти: короткостроково – порушення ґрунтового покриву при роботах; довгостроково – можливе зменшення гумусу без запровадження ґрунтозахисних практик.

Кумулятивні ефекти: поєднання землеробства та інфраструктурних проєктів збільшує тиск на ґрунти.

Надра

Позитивні наслідки: можливості раціонального використання ресурсів (торф, глина, пісок, бішофіт), залучення інвестицій.

Негативні наслідки: ризики техногенних змін ландшафту при нераціональному використанні.

Часові горизонти: середньостроково – збільшення економічної вигоди; довгостроково – вичерпання ресурсів без належної рекультивациі.

Атмосферне повітря

Позитивні наслідки: впровадження енергоефективних технологій, модернізація комунальної інфраструктури, розвиток громадського простору.

Негативні наслідки: локальне зростання забруднення під час будівельних робіт.

Часові горизонти: короткостроково – викиди від техніки; середньостроково – зменшення навантаження завдяки модернізації.

Водні ресурси

Позитивні наслідки: реконструкція водопостачання і водовідведення, модернізація очисних споруд, поліпшення санітарного стану водоєм.

Негативні наслідки: локальні ризики забруднення під час виконання робіт.

Часові горизонти: короткостроково – можливі аварійні забруднення; середньо- та довгостроково – покращення якості води.

Відходи

Позитивні наслідки: створення майданчиків для збору ТПВ, ліквідація складів пестицидів, впровадження системи поводження з відходами.

Негативні наслідки: утворення будівельних відходів, ризики нових стихійних звалищ.

Часові горизонти: короткостроково – зростання обсягів відходів під час робіт; середньостроково – стабілізація завдяки організації збору.

Ландшафт та культурна спадщина

Позитивні наслідки: розвиток туристичної інфраструктури, збереження Качанівки, музеїв, курганів, археологічних пам'яток.

Негативні наслідки: можливе порушення цілісності ландшафту при активній забудові.

Часові горизонти: короткостроково – локальні порушення; довгостроково – зростання привабливості культурного й природного середовища.

Синергічні ефекти: поєднання культурних і природоохоронних заходів підсилює туристичну привабливість громади.

Безпека та здоров'я населення

Позитивні наслідки: облаштування укриттів, розвиток системи пожежної безпеки, модернізація медичних закладів.

Негативні наслідки: короткочасне зростання шуму та пилу, психологічні наслідки воєнних дій.

Часові горизонти: короткостроково – локальні негативні впливи; середньо- та довгостроково – покращення умов життя і медичної безпеки.

Отже, стратегія розвитку Ічнянської громади передбачає комплекс заходів, реалізація яких матиме переважно позитивний вплив на стан довкілля, здоров'я населення та соціально-економічний розвиток території. Потенційні негативні впливи є локальними, тимчасовими і можуть бути мінімізовані завдяки впровадженню природоохоронних технологій, належному управлінню відходами та моніторингу стану навколишнього середовища. Довгострокові перспективи (10–15 років і більше) свідчать про зміцнення екологічної стійкості громади, підвищення її туристичної привабливості та якості життя населення (табл.б.1).

Варто зазначити, що реалізація проєктів без належної екологічної оцінки або з порушенням природоохоронних вимог може спричинити кумулятивні та синергічні ризики – наприклад, при поєднанні зростання викидів із транспортного сектору, розширення площ під забудову та недостатньої кількості захисних зелених насаджень.

Таблиця 6.1

Характеристика можливих наслідків реалізації Стратегії розвитку Ічнянської громади для довкілля та здоров'я населення

Компонент	Позитивні наслідки	Негативні наслідки	Часовий горизонт
Біорізноманіття та ПЗФ	Збереження та промоція Ічнянського НПП; розвиток екотуризму; утилізація ХЗЗР; протипожежні заходи	Рекреаційне навантаження, локальні порушення середовищ існування	Короткострокові ризики; середньо- та довгострокові позитивні ефекти
Ґрунти	Містобудівне планування, залучення грантів, молодіжні ініціативи	Деградація ґрунтів при інтенсивному землеробстві; локальні порушення під час робіт	Короткострокові – локальні порушення; довгострокові – зменшення гумусу
Надра	Раціональне використання ресурсів, інвестиції	Техногенні зміни ландшафту при надмірному видобутку	Середньостроково – економічні вигоди; довгостроково – ризик виснаження
Атмосферне повітря	Енергоефективні технології; модернізація інфраструктури	Локальні викиди від будівельної техніки	Короткостроково – негативні; середньостроково – позитивні
Водні ресурси	Реконструкція водопостачання і каналізації; модернізація очисних споруд	Тимчасові забруднення під час робіт	Короткострокові ризики; середньо- і довгострокові позитивні
Відходи	Система збору ТПВ; ліквідація складів пестицидів; облаштування майданчиків	Будівельні відходи; ризик стихійних звалищ	Короткостроково – зростання; середньостроково – стабілізація
Ландшафт та культурна спадщина	Розвиток туризму; збереження пам'яток і археологічних об'єктів	Локальне порушення ландшафтів при забудові	Короткостроково – ризики; довгостроково – зростання привабливості
Матеріальні активи	Відновлення і модернізація інфраструктури	Пошкодження мереж при будівництві; фінансове навантаження	Коротко- і середньострокові ризики; довгострокові позитивні
Безпека та здоров'я населення	Облаштування укриттів; розвиток медзакладів; протипожежні заходи	Шум, пил під час будівництва; психологічні наслідки війни	Короткостроково – локальні негативи; середньо- і довгостроково – позитивні

Для аналізу ймовірних наслідків реалізації Стратегії розвитку Ічнянської громади та передбачених ними завданнями робочою групою було встановлено, що кожна із стратегічних цілей по-різному впливає на стан довкілля та умови життєдіяльності населення.

Стратегічна ціль 1 «Економічно розвинена та комфортна для життя громада» передбачає розвиток інфраструктури, комунальних систем і транспортного сполучення. Це матиме переважно позитивний вплив у середньо- та довгостроковій перспективі, однак у короткостроковому вимірі супроводжуватиметься утворенням будівельних відходів, підвищенням шумового й пилового забруднення та локальним порушенням ґрунтового покриву.

Стратегічна ціль 2 «Громада безпеки, здоров'я, освіти та соціального благополуччя» спрямована на модернізацію соціальної та медичної інфраструктури, облаштування укриттів, розвиток освітніх і молодіжних ініціатив. Очікуваний результат – зростання рівня безпеки й якості життя населення. Разом із тим можуть виникати додаткові навантаження на енергетичні ресурси та утворення відходів у процесі реконструкції об'єктів, а також тимчасові незручності для мешканців під час виконання робіт.

Стратегічна ціль 3 «Громада традицій, туризму та екології» безпосередньо пов'язана зі збереженням культурної спадщини, розвитком туристичної інфраструктури та охороною довкілля. Її реалізація позитивно позначиться на стані природно-заповідного фонду, промоції екотуризму та культурних цінностей. Проте існують ризики посилення рекреаційного навантаження на природні комплекси, зокрема Ічнянський НПП, а також небезпека пошкодження пам'яток у разі неякісної реставрації.

Загалом наслідки від реалізації Стратегії розвитку Ічнянської громади мають переважно позитивний характер у середньо- та довгостроковій перспективі, оскільки сприятимуть підвищенню рівня безпеки населення, поліпшенню умов проживання, зростанню інвестиційної та туристичної привабливості громади, а також збереженню природних і культурних ресурсів. Очікується зміцнення екологічної стійкості території завдяки модернізації комунальної та транспортної інфраструктури, впровадженню системи поводження з відходами, розвитку туристичних маршрутів у поєднанні з охороною біорізноманіття.

Негативні ефекти обмежуються переважно короткостроковим періодом і стосуються зростання шумового та пилового забруднення під час будівельних і ремонтних робіт, утворення додаткових відходів та тимчасових незручностей для населення. Такі впливи мають локальний характер і можуть бути зменшені або повністю усунені шляхом застосування сучасних природоохоронних технологій, належного управління відходами, дотримання санітарних і будівельних норм, а також завдяки організації системного моніторингу стану довкілля.

Таблиця 6.2

Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення від реалізації Стратегії

Стратегічна ціль	Опис факторів впливу	Біорізноманіття		Земельні ресурси та ґрунти	Клімат	Атмосферне повітря	Водні ресурси	Матеріальні активи	Культурна спадщина	Природоохоронні території (у т.ч. елементи Смартгадової мережі)	Здоров'я населення	Транс-кордонні наслідки
		Флора	Фауна									
Стратегічна ціль 1: Економічно розвинена та комфортна для життя громада	<p>Посилення антропогенного навантаження на земельні ресурси внаслідок розбудови транспортної та комунальної інфраструктури (ризик деградації ґрунтів, локального забруднення).</p> <p>Зростання обсягів будівельних і побутових відходів при відновленні житлового фонду, модернізації інженерних мереж і розвитку бізнесу.</p> <p>Тимчасове підвищення рівня шумового та пилового забруднення під час виконання будівельних і ремонтних робіт, що може негативно позначитися на здоров'ї населення.</p>											
Стратегічна ціль 2: Громада безпеки, здоров'я, освіти та соціального благополуччя.	<p>Збільшення споживання енергоресурсів у процесі модернізації медичних, освітніх та соціальних закладів, що може призвести до підвищення рівня викидів у довкілля.</p> <p>Ризик перевантаження існуючої інфраструктури та виникнення додаткових відходів при реконструкції і розвитку</p>										?	

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Стратегічна ціль	Опис факторів впливу	Біорізноманіття		Земельні ресурси	Клімат	Атмосферне	Водні ресурси	Матеріальні	Культурна	Природоохоронні	Здоров'я населення	Транс-кордонні
	мережі укриттів, освітніх і спортивних об'єктів. Тимчасове погіршення умов життя населення (шум, пил, обмеження доступу до послуг) під час ремонтних робіт у медичних та соціальних установах.											
Стратегічна ціль 3: Громада традицій, туризму та екології	Підвищене рекреаційне навантаження на природні комплекси (зокрема Ічнянський НПП) у результаті розвитку туризму, що може призвести до витоупування, засмічення та порушення біотопів. Ризики від неналежної утилізації відходів і хімічних засобів захисту рослин при впровадженні нових систем поводження з ТПВ і ліквідації складів пестицидів. Можливість пошкодження об'єктів культурної спадщини у разі неякісної або несвоєчасної реставрації та модернізації закладів культури.											

	Ймовірні значні негативні наслідки		Помірні негативні наслідки		Відсутність негативних наслідків або позитивні наслідки	?	Значення впливу не може бути оцінено з певністю
--	------------------------------------	--	----------------------------	--	---	---	---

РОЗДІЛ 7

ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Одним із ключових завдань стратегічної екологічної оцінки є визначення заходів, необхідних для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть виникнути внаслідок реалізації документа державного планування. У контексті реалізації Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади такі заходи є особливо важливими, оскільки обсяг запланованих перетворень охоплює просторовий розвиток, інженерну, соціальну, транспортну та екологічну інфраструктуру, що може істотно впливати на стан природного середовища.

Одним із ключових завдань стратегічної екологічної оцінки є визначення заходів, необхідних для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення, які можуть виникнути внаслідок реалізації документа державного планування. Таблиця 7.1 Звіту систематизує відповідні заходи, включені до Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року), які охоплюють основні складові природного середовища та життєвого простору громади.

Таблиця 7.1 узагальнює заходи, які передбачено Стратегією розвитку з метою запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я населення. У ній відображено, що громада приділяє увагу модернізації інфраструктури, енергоефективності, удосконаленню систем водопостачання та водовідведення, управлінню відходами, збереженню об'єктів культурної спадщини та підвищенню рівня безпеки.

Водночас, для забезпечення довгострокової екологічної стійкості у майбутньому доцільно посилити напрямки, пов'язані з адаптацією до змін клімату, збереженням біорізноманіття, охороною ґрунтів, раціональним використанням і захистом водних ресурсів, а також передбачити заходи з відновлення та створення захисних лісових насаджень. Це дозволить не лише мінімізувати існуючі ризики, але й сформуванати основу для сталого розвитку громади в умовах сучасних екологічних викликів.

Аналіз заходів, передбачених Стратегією розвитку Ічнянської міської територіальної громади, свідчить, що громада вже робить суттєві кроки у напрямку зменшення екологічних ризиків шляхом розвитку енергоефективної інфраструктури, модернізації систем водопостачання та водовідведення, поліпшення управління відходами та охорони культурної спадщини.

Таблиця 7.1

Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків

Складові довкілля, в тому числі здоров'я населення	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків передбачені Стратегією
Атмосферне повітря	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
Водні ресурси	Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади.
Земельні ресурси	Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.3.1. Оновлення містобудівної та планувальної документації Завдання 2.2.2. Підтримка молодіжних ініціатив та створення молодіжної ради. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
Надра	Завдання 1.1.2. Розробка інвестиційного паспорту громади Завдання 1.1.3. Розширення міжнародної співпраці, залучення грантів і допомоги Завдання 1.2.2. Розбудова мереж водопостачання та водовідведення громади. Завдання 1.2.3. Впровадження інформаційних технологій в життя громади (діджиталізація громади)
Відходи	Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах. Завдання 3.2.2. Розробка та впровадження системи поводження з ТПВ на території громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
Біорізноманіття (флора та фауна, у т.ч. елементи Смарагдової мережі)	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних засобів захисту рослин.
Природно-заповідний фонд (у т.ч. елементи Смарагдової мережі)	Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади. Завдання 3.2.3. Утилізація непридатних для використання хімічних

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Складові довкілля, в тому числі здоров'я населення	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків передбачені Стратегією
	засобів захисту рослин.
Об'єкти культурної спадщини	Завдання 2.2.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних/поточних ремонтів в закладах освіти. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 3.1.1. Розвиток туристичного потенціалу громади. Завдання 3.1.2. Модернізація закладів культури й об'єктів культурної спадщини, включно з покращенням їх матеріально-технічного забезпечення.
Матеріальні активи	Завдання 1.3.1. Оновлення містобудівної та планувальної документації Завдання 1.3.2. Відновлення житлового фонду Завдання 1.2.4. Покращення транспортного сполучення в громаді. Завдання 1.2.5. Модернізація матеріально-технічної бази комунальних підприємств
Здоров'я населення та безпека населення	Завдання 2.1.1. Покращення матеріально-технічної бази та проведення капітальних та поточних ремонтів в закладах охорони здоров'я. Завдання 2.2.3. Розвиток спортивної інфраструктури в громаді. Завдання 2.2.4. Впровадження кейтерингового харчування в ЗЗСО. Завдання 2.3.1. Підтримка постраждалих. Завдання 2.3.2. Модернізація соціальних закладів. Завдання 2.4.1. Підвищена безпека для громадян. Завдання 2.4.2. Розвиток системи протипожежного захисту Завдання 2.4.3. Розбудова та покращення мережі укриттів громади
Зміна клімату	Завдання 1.2.1. Розбудова мережі вуличного освітлення в громаді з врахуванням енергоефективних заходів. Завдання 3.2.1. Створення системи енергоаудиту та енергомоніторингу в громаді, впровадження енергозберігаючих технологій в комунальних установах

Водночас, для досягнення довгострокових результатів варто посилити акценти на адаптаційних заходах до змін клімату, охороні та відновленні ґрунтів, збереженні водних ресурсів, підтриманні біорізноманіття та відновленні захисних лісових насаджень. Інтеграція цих напрямків у стратегічне планування дозволить знизити вразливість громади до сучасних і майбутніх екологічних викликів та сприятиме сталому розвитку території.

Для забезпечення їхньої ефективності у довгостроковій перспективі рекомендується: забезпечити моніторинг реалізації природоохоронних рішень, уточнити охоронні режими в межах Смарагдової мережі, що підлягають особливій охороні в Європі та розміщені на офіційному сайті Ради Європи: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer> А також розробити індикатори оцінки успішності впроваджених заходів. Це дозволить зміцнити екологічну безпеку та забезпечити реальний вплив на якість життя мешканців громади. Загалом, запропоновані заходи є важливим кроком до сталого майбутнього громади, але їх ефективність значною мірою залежатиме від належного планування, виконання та моніторингу реалізації.

РОЗДІЛ 8

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

У процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) проєкту Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади було розглянуто кілька сценаріїв розвитку, які демонструють можливі моделі впровадження державної регіональної політики на місцевому рівні. Альтернативи оцінювалися з огляду на потенційний вплив на довкілля, здоров'я населення, економічну ефективність і сталість розвитку, а також відповідність екологічній політиці держави та міжнародним зобов'язанням України.

Робочою групою були розглянуті альтернативи:

1. Нульовий сценарій (відсутність реалізації Стратегії та Плану заходів).

Передбачає відмову від впровадження Стратегії. У такому випадку громада функціонуватиме без системного планування, що призведе до подальшої зупинки розвитку, хаотичної забудови, поглиблення екологічних проблем (деградація ґрунтів, накопичення відходів, виснаження водних ресурсів), втрати біорізноманіття та відсутності механізмів адаптації до змін клімату.

2. Оптимістичний сценарій (повна реалізація Стратегії та Плану заходів). Реалізація усіх запланованих програм і проєктів. Цей підхід дозволяє досягти максимального позитивного ефекту для громади: підвищення якості послуг, залучення інвесторів, стимулювання економіки, екологічна модернізація, зміцнення соціальної інтеграції та сталого управління відходами.

3. Адаптивний сценарій (часткова реалізація Стратегії та Плану заходів).

Передбачає впровадження найбільш пріоритетних заходів у межах наявних ресурсів громади. Такий підхід забезпечує гнучкість, знижує навантаження на бюджет, дозволяє уникнути надмірних екологічних ризиків, проте не забезпечує повного ефекту стратегічного впливу. Вірогідними залишаються дисбаланси між територіями громади, нерівномірне охоплення природоохоронними заходами, фрагментарна реалізація інфраструктурних рішень.

Обґрунтування обраної альтернативи. Порівняльний аналіз засвідчив, що оптимістичний сценарій повної реалізації Стратегії та Плану заходів є найбільш виправданим у довгостроковій перспективі (табл. 8.1). Він дає змогу забезпечити комплексний підхід до сталого розвитку, інтегрувати екологічні та соціальні завдання, сформувані стійкий економічний розвиток та зберегти природну спадщину.

Таблиця 8.1

Альтернативи, що розглядалися, та обґрунтування обраної альтернативи

№	Альтернатива	Ключові складові	Ключові переваги та недоліки	Обрана альтернатива та її обґрунтування
1	Нульова альтернатива	Відсутність затвердженої Стратегії	Переваги: збереження статус-кво, мінімальні витрати. Недоліки: відсутність системного розвитку, зростання екологічних ризиків.	<i>Не рекомендована через значні екологічні, соціальні та економічні втрати.</i>
2	Альтернатива, запропонована в проєкті	Повна реалізація усіх заходів Стратегії	Переваги: комплексний розвиток, екологічна модернізація, покращення якості життя. Недоліки: значні потреби в ресурсах та координації.	<i>Рекомендована як найбільш виправдана в контексті сталого розвитку та збереження довкілля.</i>
3	Адаптивна альтернатива	Часткова реалізація ключових заходів	Переваги: гнучкість реалізації, реалістичність. Недоліки: обмежений ефект, нерівномірність впровадження змін.	<i>Може застосовуватись у випадку обмеженого фінансування, але потребує пріоритезації екологічних рішень.</i>

Стратегічна екологічна оцінка проводилася відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та з урахуванням Методичних рекомендацій Міндовкілля щодо здійснення СЕО документів державного планування. Аналіз здійснювався на основі вивчення тексту Стратегії, відповідної містобудівної, екологічної, демографічної та статистичної інформації, а також доповідей про стан довкілля в Чернігівській області. Процес включав:

- ✓ ідентифікацію потенційних впливів на компоненти довкілля;
- ✓ визначення найбільш уразливих територій та ресурсів;
- ✓ розроблення рекомендацій для зменшення або уникнення негативного впливу;
- ✓ оцінку узгодженості цілей Стратегії з чинними екологічними політиками;
- ✓ визначення системи моніторингу.

Ускладнення. У ході СЕО було виявлено низку обмежень, зокрема:

- ✓ недостатність детальної просторової інформації про природоохоронні території та стан окремих екосистем на рівні громади;

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

✓ відсутність локальних індикаторів моніторингу стану довкілля, які дозволили б оцінити ефективність заходів у динаміці;

✓ обмеженість технічних засобів та ресурсів для моделювання кумулятивних впливів, зокрема у сферах впливу на ґрунти, кліматичні ризики та біорізноманіття.

Зокрема, як зазначено в доповіді про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області у 2023 році у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, згідно з положеннями Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяці після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність. Ураховуючи зазначену норму, частина респондентів, які були залучені до участі у державних статистичних спостереженнях, скористалася цим правом і не подала звіти, що унеможливило формування органами державної статистики об'єктивної інформації по окремих статистичних показниках. Незважаючи на ці складнощі, оцінку було здійснено на основі наявних даних та з урахуванням принципу обережності.

Ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення при здійсненні стратегічної екологічної оцінки не виявлено.

РОЗДІЛ 9

ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Стратегії, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» громада у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, *вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки* та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення» визначає основні вимоги організації та здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, громада визначає: зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання; кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати; періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями; засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Стратегії наведено в таблиці 9.1.

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

Таблиця 9.1.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії та Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Компонент довкілля / сфера впливу	Показник для моніторингу	Індикатор	Одиниця виміру	Метод збору інформації	Періодичність	Відповідальні за моніторинг
Атмосферне повітря	Рівень концентрації PM10, NO ₂	Кількість перевищень ГДК, середньорічна концентрація	мкг/м ³	Мобільні екостанції, лабораторії екологічного моніторингу	Щороку	КП «ВКГ «Ічень»», міська рада, підрядні організації
Водні ресурси	Якість поверхневих і підземних вод (нітрати, БСК ₅)	Частка проб, що перевищують нормативи	мг/дм ³	Лабораторні дослідження джерел водопостачання та водойм	Щороку	КП «ВКГ «Ічень»»; відділ ЖКГ, комунальної власності та благоустрою
	Протяжність побудованих / відремонтованих мереж водопостачання	% відремонтованих/ побудованих від загальної кількості	км	Звітність комунального підприємства	Щороку	КП «ВКГ «Ічень»»; відділ ЖКГ, комунальної власності та благоустрою
Земельні ресурси	Частка деградованих / еродованих земель	% деградованих земель від загальної площі	% / га	Дані Держгеокадастру, супутниковий моніторинг (NDVI)	Раз на 2 роки	Відділ містобудування та архітектури міської ради, Звіти відділу земельних відносин міської ради
Відходи	Обсяг утворених твердих побутових відходів (ТПВ)	Тонн на особу в рік; % відходів, які відсортовано	тонн/рік	Звітність комунального підприємства	Щороку	Відділ ЖКГ, комунальної власності та благоустрою; КП «Ічнянське ВУЖКГ»
	Кількість встановлених контейнерів для роздільного збору сміття	Кількість встановлених контейнерів; покриття (% населених пунктів)	од./%	Звітність комунального підприємства	Щороку	
Природно-заповідний фонд	Площа територій ПЗФ	Зміна площ (збільшення / зменшення)	га	Дані екоінвентаризацій, супутникові знімки, реєстр ПЗФ	Щороку	Міська рада, підрядні організації
Культурна	Кількість закладів	Частка об'єктів, які	% / шт	Інвентаризація, акти	Раз на 2 роки	Відділ культури і

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

спадщина	культури у яких проведено капітальний або поточний ремонт	потребують реставрації		обстеження		туризму
Зміна клімату / енергоефективність	Кількість будівель в яких впроваджено термомодернізаційні заходи	Частка бюджетних об'єктів з впровадженими заходами	шт./ %	Звітність КП, акти виконаних робіт	Щороку	Відділ ЖКГ, комунальної власності та благоустрою
Здоров'я населення	Рівень захворюваності (дихальна, онкологія, серцево-судинні захворювання)	Випадків на 1000 осіб, кількість осіб, %	випадків/1000 осіб, кількість осіб або %	Дані центрів первинної медико-санітарної допомоги	Щороку	КНП «Ічнянська міська лікарня»; КНП «Ічнянський ЦПМСД»
Матеріальні активи	Дорожнє покриття	Протяжність автомобільних доріг комунальної власності, де проведені роботи з капітального будівництва та реконструкції	км	Акти техобстеження, паспортизація	Раз на 2 роки	КП «Ічнянське ВУЖКГ»; відділ ЖКГ, комунальної власності та благоустрою
Туризм та рекреація	Кількість відновлених та облаштованих рекреаційних зон	Площа зелених зон / скверів / туристичних маршрутів	га / од./шт	Звітність КП, плани благоустрою	Щороку	Відділ культури і туризму

Перш за все, реалізація стратегії розвитку громади потребує систематичного моніторингу її впливу на довкілля та здоров'я населення. Метою такого моніторингу є не лише відстеження змін, але й оперативне усунення несприятливих наслідків. Це дозволяє зберегти екологічну безпеку та сприяти сталому розвитку громади, забезпечуючи баланс між економічним зростанням та захистом навколишнього середовища.

Система моніторингу включає визначення кількісних та якісних показників стану довкілля, які відображають основні аспекти екологічного стану громади. Періодичність вимірювань і методи оцінки розроблені таким чином, щоб моніторинг був ефективним і своєчасним. Серед показників, що підлягають відстеженню, є рівень забруднення повітря, стан водних ресурсів, рівень озеленення, стан ґрунтів і рівень захворюваності населення. Такий підхід забезпечує всебічну оцінку впливу стратегії на довкілля.

Законодавча база України зобов'язує громади щорічно публікувати результати моніторингу та вносити їх до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. У разі виявлення негативних наслідків, що не були передбачені стратегією, повинні вживатися відповідні заходи для їх пом'якшення.

Також при реалізації Стратегії необхідно враховувати:

- формування, збереження та раціональне, невиснажливе використання екологічної мережі, яке регулюється Законом України «Про екологічну мережу України» (відповідно до пункту 4 статті 15 Закону України «Про екологічну мережу» регіональні та місцеві схеми формування екомережі, програми у сфері формування, збереження та використання екомережі є основою для розроблення усіх видів проектної документації при здійсненні землеустрою, розробці містобудівної документації, а також здійсненні господарської та іншої діяльності;

- при реалізації планованої діяльності забезпечується виконання вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»;

- розміщення і будівництво об'єктів здійснюється відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 № 173 «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 24.06.1996 за №379/1404 (далі - ДСП № 173).

Резюме нетехнічного характеру

1) Стратегія розвитку Ічнянської громади визначає основні цілі та завдання, спрямовані на економічний розвиток, підвищення рівня безпеки та якості життя мешканців, а також збереження природних і культурних ресурсів. Документ стане основою для планування дій громади у найближчі роки та дозволить залучати додаткові інвестиції й підтримку. Документ поєднує економічний розвиток, відновлення інфраструктури, поліпшення якості життя населення та збереження культурної спадщини. Він узгоджений із державними й регіональними програмами розвитку та враховує принципи сталого розвитку.

2) У звіті документі проаналізовано стан довкілля та умов життя населення. Визначено ключові проблеми, зокрема деградацію ґрунтів, забруднення води й повітря, відсутність сучасної системи управління відходами, а також тиск на природні комплекси. Особливу увагу приділено унікальним природним територіям Ічнянського національного природного парку та об'єктам культурної спадщини.

3) Було розглянуто території, що можуть зазнати найбільшого впливу під час реалізації заходів, серед яких дороги, заклади освіти, культури, охорони здоров'я, об'єкти комунальної інфраструктури та природоохоронні території. Очікується переважно позитивний ефект, проте під час виконання робіт можливі тимчасові незручності, такі як шум, пил чи утворення будівельних відходів.

4) Основними екологічними проблемами громади визначено: деградацію земель, накопичення відходів, кліматичні ризики та наслідки воєнних дій. Для їх подолання запропоновано впровадження розвитку енергоефективності, створення сучасної системи управління відходами та захист населення.

5) Завдання Стратегії узгоджуються з цілями екологічної політики України, міжнародними зобов'язаннями та Цілями сталого розвитку. Це дозволяє поєднувати місцеві ініціативи з регіональними та національними програмами.

6) За результатами оцінки, довгострокові наслідки реалізації Стратегії будуть позитивними: модернізація інфраструктури, підвищення якості послуг, поліпшення стану довкілля та здоров'я населення. Водночас можливі ризики стосуються ущільнення забудови, фрагментації природних територій і підвищеного навантаження на водні ресурси, які можна мінімізувати завдяки сучасним технологіям.

7) Для запобігання негативним впливам передбачено: впровадження системи управління ТПВ, енергомодернізацію будівель, реконструкцію водопостачання і водовідведення. Такі заходи сприятимуть зменшенню антропогенного навантаження та підвищенню екологічної безпеки.

8) Відмова від реалізації Стратегії призведе до поглиблення наявних проблем, зокрема подальшої деградації ґрунтів, поширення стихійних звалищ, занепаду культурної спадщини та втрати туристичного потенціалу. Натомість

ЗВІТ СЕО Стратегії розвитку Ічнянської міської територіальної громади на період до 2027 року (з перспективою продовження до 2034 року)

впровадження запланованих заходів дозволить зміцнити екологічну стійкість громади та створити умови для сталого розвитку.

9) Для забезпечення прозорості передбачено систему моніторингу: визначені показники, методи збору даних, періодичність та відповідальні установи. Це дозволить вчасно виявляти ризики та коригувати заходи, а також залучати громаду до контролю за виконанням стратегії.

Список використаних джерел

Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку". URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>

Методичні рекомендації щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації. Затверджені Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 18 жовтня 2023 року № 705. URL: <https://mepr.gov.ua/nakaz-mindovkillya-705-vid-18-10-2023/>

Щорічна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області у 2023 році. *Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації*. URL <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>.

Інформаційна довідка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-03/den-vody.pdf>.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

Аналітичний звіт «Базове дослідження стану та напрямів розвитку екологічної політики України та перспектив посилення участі організацій громадянського суспільства у розробці та впровадженні політик, дружніх до довкілля». Київ, 2019. 117 с. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2019/12/baseline-research_report_publishing-dec-2019.pdf.

Категорія:природно-заповідний фонд ічнянського району – вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Природно-заповідний_фонд_Ічнянського_району

Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 №402 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80#Text>

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Коропська селищна рада. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/koropselrada/> .

Аналіз впливу кліматичних змін на водні ресурси України. За даними сайту Екодія URL: <https://ecoaction.org.ua/vodnist.html>

Департамент екології та природних ресурсів. URL: <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=16893&tp=1&pg>.

Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2016-%D1%80#Text>

Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>

Аналіз впливу кліматичних змін на водні ресурси України (повний звіт за результатами проекту). / Сніжко С., Шевченко О., Дідовець Ю. // Центр

екологічних ініціатив «Екодія», 2021, 68 с. URL: <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/analiz-vplyvu-vodni-resursy-full.pdf>

Закон України «Про охорону земель» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

Тимчук К. Вплив агровиробництва на екосистеми та здоров'я людей. Буковинський державний медичний університет URL: <http://surl.li/oil5b>

Екологічна відповідальність. Сайт Нафтогазу Укргазвидобування URL: <https://ugv.com.ua/uk/page/ekologicna-vidpovidalnist>

Закон України «Онови законодавства України про охорону здоров'я» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Степанчук О.Ю., Мельник-Шамрай В.В. вплив сільського господарства на довкілля URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/40-1.pdf>

Як війна впливає на природу України та чому збереження й відновлення природних екосистем є важливим у повоєнному відновленні. За даними сайту Екодія <https://ecoaction.org.ua/iak-vijna-vplyvaie-na-pryrodu.html>

Райцен Є.О. Степанчук О.В., Степанчук І.М. Екологічні фактори і транспортно-планвальні характеристики міста URL: <http://surl.li/oilvw>

Українська правда. Ічня. Громада, яку не зламала окупація. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/podcasts/6256c4b1e9aa1/2022/11/21/7377326/>

Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. №1-2 (187-188) 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf

Hansjoerg P. Kunc, Rouven Schmidt. The effects of anthropogenic noise on animals: a meta-analysis. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2019.0649>